

SZAKDOLGOZAT

BÖHM ZSANETT

Vidékfejlesztés agrármérnöki szak

Gödöllő

2023.

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Szent István Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Vidékfejlesztés agrármérnöki Szak

A NÉPESSÉGDINAMIKA ÉS TÁRSADALMI SZERKEZET VIZSGÁLATA A GÖDÖLLŐI JÁRÁS TELEPÜLÉSEIN

Belső konzulens:	Nagyné Dr. Molnár Melinda egyetemi docens, MATE SZIC VFGI VTT
Külső konzulens:	Lőrinc Balázs PhD hallgató, MATE GRTDI
Készítette:	Böhm Zsanett X81IS7 nappali tagozat

Gödöllő

2023.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	3
2. CÉLKITŰZÉS	4
3. IRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	5
<i>TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGEK KIALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON.....</i>	<i>5</i>
<i>A CENTRUM-PERIFÉRIA ELMÉLET</i>	<i>8</i>
<i>NÉPESSÉGDINAMIKAI KÉRDÉSEK</i>	<i>11</i>
<i>A SZUBURBANIZÁCIÓ JELENSÉGE A NÉPESSÉGDINAMIKÁBAN</i>	<i>13</i>
4. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK	15
<i>A KUTATOTT TERÜLET TÉRBELI LEHATÁROLÁSA</i>	<i>15</i>
<i>A KUTATÁS MÓDSZERTANA.....</i>	<i>16</i>
5. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELEŚSÜK.....	18
<i>A NÉPESEDÉSI ÉS DEMOGRÁFIAI DINAMIKA VIZSGÁLATA</i>	<i>18</i>
<i>GAZDASÁGI- MUNKAERŐPIACI VIZSGÁLAT.....</i>	<i>30</i>
<i>KÖVETKEZTETÉSEK</i>	<i>33</i>
<i>HIPOTÉZISEK MAGYARÁZATA</i>	<i>35</i>
6. ÖSSZEFOGLALÁS.....	37
7. IDÉZETT FORRÁSMUNKÁK	39
8. ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE.....	42
9. FÜGGELÉKEK	44
<i>REZÜMÉ.....</i>	<i>44</i>
<i>EREDETISÉGI, HOZZÁFÉRÉSI ÉS SZELLEMI TULAJDONKEZELÉSI NYILATKOZAT</i>	<i>45</i>
<i>KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT</i>	<i>46</i>

1. BEVEZETÉS

A kutatási témával, így a dolgozatommal a Gödöllői járás településeinek népességnövekedési dinamikáját, társadalmi szerkezetét, illetve az egyes munkaerőpiaci trendeket kívánom fő vizsgálati fókuszba helyezni az ezredfordulót követő időszakon belül. Ez alatt azt értem, hogy a bemutatásra kerülő népességdinamikai, demográfiai és munkaerőpiaci változások, hogyan hatottak és hatnak a térség településeinek társadalmi szerkezetére. A vizsgálandó tématerületet igen aktuálisnak ítélem, ugyanis a Budapesti agglomeráció, így a Gödöllői járás településeinek népességváltozási trendjei tízezrek életét érinti. Mindemellett kiemelendő a személyes motivációm is, hiszen a Gödöllői járás egyik településén, Pécelen töltöttem gyermekkorom és ott nőttem fel.

A dolgozat alapvető célja, hogy a Budapesti agglomerációban elhelyezkedő Gödöllői járás 15 településének (melyből 9 település bír községi, míg 6 település városi ranggal) komplex társadalmi elemzését végrehajtsam a korábbi, hasonló témakörű kutatások demográfiai mutatórendszerének felhasználásával.

Tudniillik, a földrajzi tér minden pontja vagy téregysége különböző, egyedi tulajdonságokkal és adottságokkal rendelkezik. A napjainkban is fennálló területi különbségek viszonyrendszeréből kiindulva a vizsgálatot hosszú idősoros elemzésekkel szándékozom végrehajtani, két évtizeden keresztül, 2000-től egészen 2020-ig bezárólag (egyes mutatók esetében az adatok szűkössége miatt rövidebb időintervallumra vonatkoztatva hajtom végre az elemzést). Ezáltal – véleményem szerint – megismerhetővé válik a Gödöllői járás településeinek társadalmi szerkezete, továbbá az egyes népességváltozási tendenciák iránya és dinamikája is egyaránt, amely segítségével akár a helyi társadalma(ka)t érintő települési fejlesztések tervezhetősége is kellő megalapozottságot nyerhet.

A területi egyenlőtlenségek viszonyrendszeréből kiindulva célom, hogy tovább-elemezzem a lehatárolt téregység társadalmi viszonyait. A kutatás során olyan – járáson belüli – térbeli különbségekre kaphatok választ, amelyek a következő időszakban nagymértékben fogják tudni befolyásolni a térség fejlődését, továbbá nagy hatással lesznek a Budapesti agglomeráció társadalmára is egyaránt. Az elemzést – a kapott eredményekből kiindulva – a következő időszakban más téregységek vizsgálatával is folytatni kívánom.

2. CÉLKITÚZÉS

Alapvető célom, hogy a Pest megyében található Gödöllői járás komplex elemzését végrehajtsam kiemelten a népességdinamika a népességszám, a természetes szaporodás és a vándorlási egyenleg mutatóinak vizsgálatával. Az elemzéseket településtípusonkénti (város és község csoportosítással), illetve települési szinten fogom bemutatni.

Az elemzésem fő pontját az egyenlőtlenségi vizsgálat egyik módszere a minőségvizsgálat képezi, melyet a demográfiai adottságokra építve fogok elvégezni csoportképzéssel a 2005-ös és a 2020-as évre. Habár a vizsgálatot 2000-től terveztem, az adatok számos mutató esetében csak 2005-től állt rendelkezésemre (az egyes indikátorokhoz tartozó időintervallumokat az ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK fejezetben mutatom be). A vizsgálatokat elvégezve szeretnék komplex képet kapni a települések demográfiai helyzetéről. Az említett vizsgálatokat követően a vitalitási index változását fogom vizsgálni, mellyel a népességváltozási trendek alakulását fogom alátámasztani. Emellett szorosan kapcsolódik a települések helyzetéhez a munkaerőpiaci vizsgálat is, melyben az álláskeresési rátát és az egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelmet fogom alaposabban szemügyre venni. Végezetül ezt egy elemzés fogja követni, melyben arra fogunk választ kapni, hogy a demográfiai minőségvizsgálat során a járáson belüli legrosszabb besorolású települések és a munkaerőpiaci vizsgálat során kapott eredmények között milyen összefüggés áll fenn.

Eddigi egyetemi tanulmányaim alkalmával szerzett ismereteimből és szakmai tapasztalataimból kiindulva az alábbi kérdésköröket fogalmaztam meg szorosan kapcsolódva a kutatási tématerülethez:

- A Gödöllői járás településein a népességnövekedés szempontjából mely változók hatnak erősebben a népességdinamikai változók közül?
- A községeket érintő országosan jellemző alacsony jövedelmi helyzet a Gödöllői járás községeire is egyaránt elmondható-e?

E kutatási kérdésekből kiindulva az alábbi két hipotézist fogalmaztam meg a kutatás kezdetekor:

H1: A Gödöllői járás településein a népességnövekedési tendenciákra erősebben hat a vándorlási egyenleg, mint a természetes szaporodás.

H2: A községeket érintő országosan jellemző alacsony jövedelmi helyzet a Gödöllői járás községeire is igaz, ha a viszonyítási pontnak a megyei átlagot vesszük

3. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A területi egyenlőtlenségek a folyamatos területi változások következményei. Ezek a folyamatos változások hatással vannak egy adott terület gazdasági növekedésére, valamint versenyképességére és lakosainak életszínvonalára továbbá életkörülményeire is egyaránt (Enyedi, 2004). E ténymegállapításhoz kapcsolódva a szakdolgozat ezen részében a témakör szempontjából legfontosabbnak ítélt szakirodalmi áttekintés kerül bemutatásra a területi centrum-periféria viszony és népességdinamika elmélete, illetve a területi egyenlőtlenségek meghatározásain és törvényszerűségein keresztül.

TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGEK KIALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON

A földrajzi tér minden pontja vagy téregysége különböző, egyedi adottságokkal rendelkezik, éppen ezért két azonos tulajdonságokkal rendelkező területegység nincs a Földön, ennek okán a területfejlesztés egyik legfontosabb és legvitatottabb kategóriája a területi egyenlőtlenségek léte. Nemes Nagy (1998) e nézete szerint az erőforrások, a települések adottságainak heterogenitásából adódóan a különböző térségekben eltérő módon alakítják a gazdaságukat (Nemes Nagy, 1998).

Ehhez kapcsolódva megfogalmazható, hogy a földrajzi tér minden pontja vagy téregysége mindig különbözőséget fog mutatni (más domborzat, éghajlat, természeti erőforrások stb.). Minden egyes területi egység (pl. régió, megye, járás, település) egyedi, mint összetett entitás, eltérő jellemzőkkel, belső működéssel és külső kapcsolatrendszerrel. Különböző emberek (kultúrájú, tehetségű, szorgalmú, képességű) más helyen élnek, eltérően használják ki tehetségüket, más törekvéseik lehetnek, így egy adott hely más-más tartalommal telítődik (Faragó, 2016).

A térbeli különbségek, illetve ennek csökkentése kapcsán meg kell említeni, hogy a regionális fejlődés kulcsfontosságú mozgásirányait a rendszerváltás után kialakult új struktúrák, új gazdasági, valamint társadalmi intézmények és szereplők alakították. A globalizáció mechanizmusai, a tulajdonviszonyok átalakulására, a privatizációra, a külföldi tőkebevonásra alapozó újabb fejlődési pálya alapvetően mennyiségi növekedést hozott. A mennyiségi növekedés azonban csupán részben párosult „minőségi” fejlődéssel. A kialakult fejlődési pálya keretében nem jött létre a népesség széles rétegeinek jóléte. A főváros az egyetlen olyan téregység, amely a vizsgált időszakban mindvégig növelte relatív előnyét, „negatív párjai”

Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Békés megye és amelyek – más-más karakterrel ugyan, de - mindmáig lépésről-lépésre hátrább szorulnak. Ehhez kapcsolódva ugyanakkor meg kell említeni, hogy a 90-es évek közepétől stabilizálódni kezdtek az egyenlőtlenségek, a lakossági jövedelmi viszonyok javulni látszottak. A 2000-es évekre lakossági jövedelmek mérséklődtek, a nivellálódás jelei mutatkoztak (Szirmai et. al., 2003).

Az új évezred kezdetétől Magyarország felzárkózása az Európai Unió átlagához képest regionális szinten nagy különbségeket mutat, ugyanakkor megfigyelhető, hogy fokozatosan növekvő, pozitív tendenciák váltak trenddé (Zsibók, 2009). A bruttó hazai termék (GDP) 2006-ig dinamikusan emelkedett, de a környező országokkal szemben hazánkban a gazdasági fejlődés, már a globális pénzügyi-gazdasági válság előtt megtorpant, amit 2009-ben súlyos visszaesés követett. A 2008 előtti növekedési ütemet nem érte el, de 2010-től újra folyamatosan növekedett a gazdaság (Drobnik, 2017).

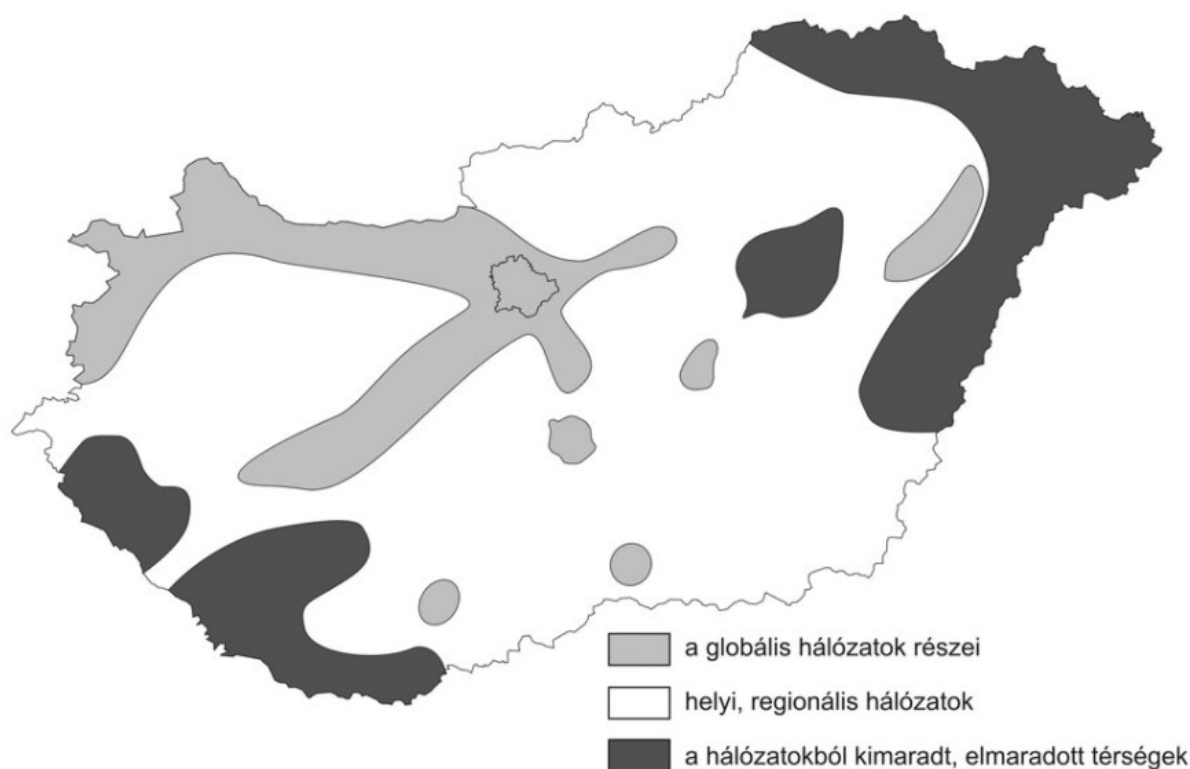
Kijelenthető, hogy Magyarország gazdasági felzárkózásához jelentős mértékben hozzájárultak az európai uniós források, azonban a területi kiegyenlítő hatásuk nem mutatható ki teljes egészében (Lengyel – Varga, 2018) (Kotosz – Lengyel, 2018). Ugyanakkor az endogén források tervezésbe történő bevonásának szorgalmazása, a speciális képzési struktúrák kidolgozása, a keresletorientált gazdaságfejlesztési stratégia kidolgozása, illetve a célzott beruházások szorgalmazása már a fejlesztéspolitika részét képezte az elmúlt három évtizedben (Káposzta, 2014) (Csatári – Farkas, 2006).

A világ legtöbb országában és az Európai Unióban is manapság hatalmas különbségek vannak a fejlődésben, mind a határokon belül és a határokon túl. A városok és a vidéki területek jelentős fejlettségbeli eltéréseket mutatnak. A területi differencia kialakulásának elsődleges magyarázata, hogy a gazdasági- és társadalmi folyamatok időben és térben mindig ismétlődnek, a világ globalizálódásával pedig csak tovább nőnek. Ebben a többváltozós kapcsolatrendszerben az új fejlesztési stratégiák megfogalmazásakor először a térségben rejlő lehetőségekre kell támaszkodni, az endogén potenciált fejleszteni, illetve egy adott régióban saját erőforrásokat kell megújítani, fejleszteni (Káposzta, 2014).

A tértudományok egyik alapvető feltételezése, hogy általánosnak mondhatóak a fizikai különbségek, a társadalmi egyenlőtlenségek és a gazdasági egyensúlytalanságok. A fizikailag létező dolgok (pl. természeti objektumok, környezet) és szellemi javak (pl. tudás) mindig legalább tér-idő koordinátaiban különböznek, és egyenetlen eloszlást mutatnak (pl. földrajzi térben). A különböző szakirodalmak számos esetben tárgyalják, hogy a tökéletes egyensúly csupán illúzió, az sohasem fog létrejönni. Minden az egyenlőtlenségen keresztül fejlődik és

változik. Az egyenlőtlen területi fejlődés nem csak a kapitalista termelési mód jellemzője, ahogyan azt a marxista politikai gazdaságtan gyakran sugallja, hanem a fejlődés strukturális problémája, amely a téri lét lényegéből fakad. A kapitalizmus és a globalizáció piacorientált gondolkodása „csak” megerősíti a meglévő társadalmi-területi különbségeket, és újakat hoz létre. A szabadpiac, a munkaerő, a tőke, az áruk és a szolgáltatások szabad áramlása nem a javak kiegyensúlyozottabb földrajzi eloszlásához, hanem inkább a földrajzi egyenlőtlenségeket növelő koncentrációhoz vezet (Faragó, 2016).

A területi különbségek mélyülése hazánkban és globálisan is tapasztalható jelenség, azokban a térségekben, ahol folyamatosan csökken a népesség száma (pl. elvándorlás, elöregedő társadalom, elnéptelenedés), rohamosan csökken a lakosság képzettségi szintje, vagy, ahol csökkenő tendenciát mutat az infrastruktúra, romlik a természeti környezet egészsége, illetve ahol a térség kulturális és hagyományos öröksége elveszik (Nemes Nagy, 2005) (Káposzta, 2014). Ehhez kapcsolódva az **1. ábrán** az ezredforduló után magyarországi hármass térszerkezet látható:

1. ábra: Magyarország hármass térszerkezete az ezredforduló után

Forrás: Enyedi (2004)

A területi különbségek és a területi folyamatok alatt olyan tartós társadalmi, demográfiai vagy gazdasági jelenségek sorozatát érthetjük, amelyek nyomot hagynak egy adott téregységen. Az effajta történeteket számos szereplő formálja, így az egyének, a vállalkozások, a helyi önkormányzatok vagy az egyes intézmények egyaránt. Minden tevékenység (pl. lakásépítés, útépités, üzletnyitás, kulturális események) kétségtelenül formálja a térségi folyamatokat. Kijelenthető tehát, hogy nagy felelősségvállalásról van szó, amikor a területi különbségek mérséklését tűzzük ki célul. Ugyanakkor az egyes specifikus célok nem túl gyakran harmonizálnak a területi fejlődéssel, viszont együttes hatásként mégis elősegítik a térség gazdasági növekedését vagy ott élők az életminőségének javulását. Ez a spontán fejlődés minden térben egyenlőtlenül megy végbe, ugyanis a gazdasági fejlődés természeti- és emberi erőforrásai, az infrastrukturális-, illetve földrajzi fekvési adottságai a tér minden pontján eltérőek (Enyedi, 2004) (Grosz – Rechnitzer, 2005).

Véleményem szerint a területi egyenlőtlenségek kiegyenlítéséhez szükséges lenne csökkenteni a téregységek közötti különbséget, főként a hátrányosabb helyzetben lévő, elmaradottabb térségek felzárkóztatására helyezni a hangsúlyt. Továbbá úgy gondolom, hogy elsődlegesen újra-értelmezni kellene, hogy mely térségek tartoznak az elmaradott kategóriába és melyeket tekinthetjük fejlettnak a 21. század jelen évtizedében, majd a területi egyenlőtlenségek legfontosabb tényezőit külön megvizsgálni és értelmezni az egyenlőtlenségben betöltött szerepe szerint.

A CENTRUM-PERIFÉRIA ELMÉLET

Kiindulva a területi egyenlőtlenségek alaptéziseiből fontosnak tartom, hogy a centrum-periféria modell taglalását is, amely igen mérvadónak számít a kutatás lefolytatása szempontjából.

Egyértelműen tapasztalható a mindennapokban, hogy a rendszerben a centrum és a periféria között egyenlőtlen függőség áll fenn, ahol a centrumok (pl. városok), központi szerepkört töltenek be és befolyásoló – meghatározó szereppel bírnak a perifériák (pl. elmaradott, fejletlen falvak) felett.

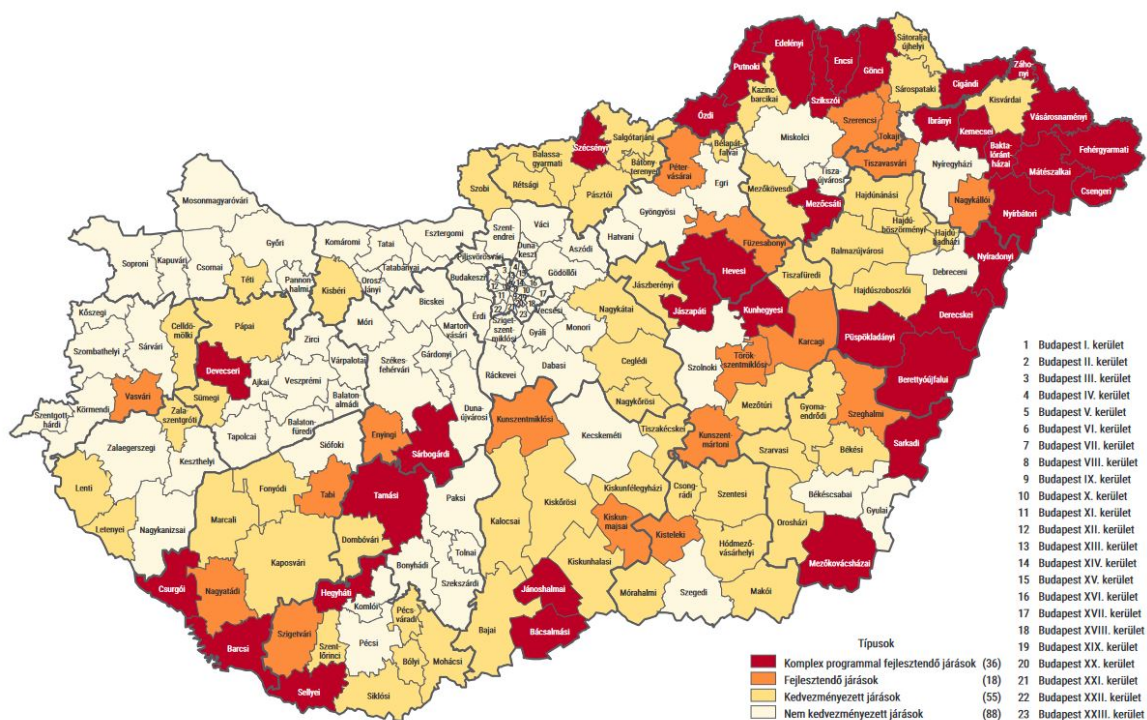
Nemes Nagy (1996) szerint a centrumok és perifériák rendszerét a következő három jelentésben lehet értelmezni:

- A földrajzi centrum-periféria rendszer magja a helyzeti megosztottsága az egyes térelemeknek, ahol a matematikai középpont-határ fogalompárral azonosítható az elmélet jelentése. A centrum itt jellemzően egy kitüntetett helyként definiálható, míg a

periféria külső, peremi zónát jelent. E jelentésben a centrum az a pont, amely az adott térség többi pontjához összességében a legközelebb van, míg a perifériák a legtávolabbi pontok helyei. A centrális helyzetben lévő pontból általában a legkisebb ráfordítással érhető el a térség összes többi pontja.

- A fejlettségi (gazdasági) centrum-periféria viszony középpontjában a gazdasági fejlettségi kettősség relációja áll. A földrajzi térre vetítve e viszonyt: a centrumok a fejlett, a perifériák az elmaradott térségekkel azonosíthatók. E jelentéshez kapcsolható a centrumtérsegek, illetve a perifériák belső strukturális különbözősége.
- A hatalmi centrum-periféria viszony lényegét a két pólus között kimutatható függés, hatalmi, érdekérvényesítési egyensúlytalanság adja. Ebben a jelentésben a centrum-periféria viszonyhoz az azt működtető társadalmi mechanizmusok, intézmények kapcsolódnak (Nemes Nagy, 1996).

A **2. ábrán** a centrum-periféria viszonyrendszerhez kapcsolódva a jelenleg is (290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján) hatályban lévő kedvezményezett járások besorolása látható:

2. ábra: A kedvezményezett járások Magyarországon

Forrás: KSH (<https://www.ksh.hu/docs/teruletatlasz>)

A centrum – periféria relációnak három értelmezési dimenziója van, mindhárom jelentésben többszintű kapcsolatot jelent. Egy adott szinten centrumszerepet betöltő hely, gazdálkodó egység, társadalmi csoport intézmény egy más viszonyrendszerben akár periférikus is lehet

(Bonifert, 2003). Az ehhez kötődő egyenlőtlenség vizsgálatok pedig egyre inkább megkülönböztetnek egy harmadik sajátos térkategóriát is: a félperifériát. A félperiféria elsősorban társadalmi, gazdasági térben értelmezett a centrum és a periféria között elhelyezkedő átmeneti térség, amely vagy a centrumról szakadt le, vagy a perifériák köréből emelkedett fel. Fejlődési iránya is kettős: centrum felé vagy a periféria felé tarthat. A centrum, a periféria és a félperiféria helyzete térben és időben változó. Azt a folyamatot, amikor a centrum és a periféria között a távolság, egyenlőtlenség egyértelműen növekszik polarizációnak nevezzük. Mikor a két szélső pont között csökken a különbség, kiegyenlítődésnek nevezzük (Molnár, 2008).

A központi helyek elmélete szerint a gazdaságban számtalan tevékenység, funkció létezik, melyeknek tevékenységi köre különböző (Christaller, 1933). Bizonyos funkciókat már kis számú lakos esetében is célszerű és szükséges biztosítani, míg más funkciók ellátása csak magasabb lélekszám, nagyobb körzet esetében szervezhető meg gazdaságosan. Ennek megfelelően a települések funkcionális kategóriákba sorolhatók, ahol a magasabb kategóriába tartozó település bizonyos funkciók ellátását biztosítja az alacsonyabb kategóriába tartozó települések számára, miközben egyben maga is valamennyi alacsonyabb fokú funkcióval rendelkezik. A településeket funkció nélküli, alapfokú, középfokú, és felsőfokú központ kategóriákba sorolták be, amelyekhez megfelelő nagyságú ellátási körzetek tartoznak. Ezeknek a nyomait a magyar településhálózatban is fel lehet fedezni, viszont sokkal szabálytalanabb, lazább, mint a Christaller-modellben. A legtöbb funkciót ellátó településeket akár centrumnak is nevezhetjük (Káposzta – Tóth, 2013).

Egy másik megközelítésben a centrum-periféria modell a közgazdasági szemlélet mellett a társadalmi, a magatartásbéli és a politikai összefüggéseket is figyelembe veszi, így integrálja a korábbi növekedési modellek felismeréseit. A területi összefüggésekben a fejlődés az emberi tevékenységek és azok társadalmi kölcsönhatásai által térségformálók, ugyanakkor a térségek jellemzői is meghatározzák ezeket a cselekvéseket. A fejlődés alakítja a térszerkezetet és a területi kapcsolatok rendszere befolyásolja a fejlődési folyamatot. A fejlődés az innovációk sorozataként, így az innovációk átfogó rendszereként értelmezhető. Ennek alapján a fejlődés megkülönböztethető a növekedéstől. Az innovációk új ötleteknek vagy eddig nem ismert javaknak egy adott társadalmi rendszerbe történő eredményes bevezetése. Ezek az új javak keletkezhetnek egy adott rendszeren belül vagy átvehetők más rendszerekből is (Molnár, 2008).

A települések népességszám szerinti eloszlásában, a funkcionális kategóriák határán bizonyos ugrásoknak kellene lennie, azonban a valójában ez nincs így. Még ha olyan modellt is

alkalmazunk, amely a funkciók és az ellátási körzetek megoszlását a lehető legpontosabban leírja, akkor is a modellből kapott, a kategóriára jellemző népességszámok legfeljebb átlagnak tekinthetők. Az adott kategóriába tartozó települések népességszáma e körül szóródik, megszűnnek a nagyobb ugrások, a különböző kategóriába tartozó települések népességszámai érintkezhetnek, sőt át is fedhetik egymást, és a települések kellően nagy száma esetén folytonos eloszlást alkotnak (Káposzta, 2014). Ehhez kötődően elmondható, hogy az innovációk keletkezésének kedveztek a nagy és dinamikus városi rendszerek. Kimutatható, hogy erős pozitív kapcsolat van egyrészt a városnagyság és a városodottság foka, másrészt az innovációk elterjedése között. Az innovációkat koncentráló régiókat centrumnak, míg az összes többi területet perifériának tekinthetjük. A centrum kikényszeríti a periféria szervezeti függőségét, amelyet a centrum intézményeinek a perifériákon való megjelenése testesít meg. Ezek az intézmények aztán a döntéshozói a periféria lakosságát érintő létfontosságú döntéseknek is egyaránt (Ács – Varga, 2000).

NÉPESSÉGDINAMIKAI KÉRDÉSEK

Először érdemes tisztázni a népességdinamika fogalmát, amely a szakirodalomban eltérő módszerrel és eltérő tartalommal jelenik meg, azaz eltérő demográfiai tényezőket, folyamatokat kapcsol össze. Alapvetően a fogalom természettudományi, biológiai eredetű, mely a fajok – jelen esetben a populáció – életciklusának, mozgásának, terjedésének, ingadozásának vizsgálatát állította középpontba. A definícióját és összetételét (mutatóit) a szakirodalom nem határozza meg egységesen. A népességdinamikát alapvetően területi, térségi befolyásnak kitett jelenséggént elemezzük. A fogalom földrajzi kötődését az „International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences” (Smelser et al. 2001) is kiemeli.

Magát a jelenséget a következő változókkal határozzuk meg: népességszám-alakulás, születés és halálozás, vándorlás. Így a természetes szaporodás/fogyás, illetve a vándorlási egyenleg mutatója a népességdinamikának alapvető jelzői.

A másik fogalom a társadalmi szerkezet, amely a szociológiának klasszikus és kedvelt területe. A társadalmi struktúra hasonlóan nem mentes az eltérő értelmezésektől. A különböző régi és új nézetek, vélemények időről időre egymásnak feszülnek.

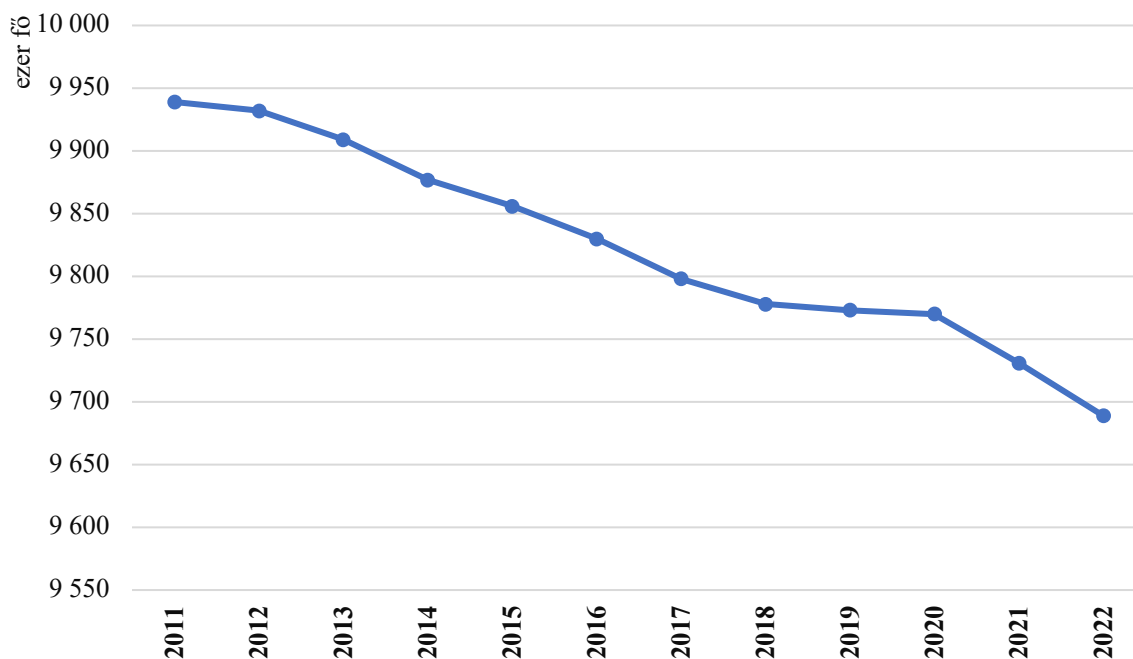
Magát a jelenséget a következő mutatókkal határozzuk meg:

- Családi mintázat: élettársi viszony, egyedül gyermeket nevelő szülő(k),
- Demográfiai mintázat: korszerkezet (eltartottsági ráta, öregedési index), iskolai végzettség,

- Gazdasági mintázat: foglalkoztatottság, munkanélküliség.

A felsorolt változók több esetben már a belőlük képzett mutatókkal szerepelnek az elemzésben, mivel a célunk nem az, hogy csak alapváltozókat és azok összefüggéseit vizsgáljuk, hanem az, hogy a népességdinamika jelenségét, típusait állapítsuk meg, s majd szembesítsük a társadalmi szerkezet általunk fontosnak tartott mutatóival. Egyrészt arra vagyunk kíváncsiak, hogy a vizsgált időszakokban milyen szerepet játszottak a települések népességének változásában, másrészt pedig a szakirodalomra támaszkodva kialakítjuk azokat a népességdinamikai típusokat, amelyek összefüggéseit elemezzük (teszteljük) a társadalmi szerkezet általunk választott tényezőivel (Kulcsár – Obádovics, 2016).

Mielőtt részletesen bemutatnám a vizsgált térség mérési tapasztalatait, szeretnék rámutatni arra a globális trendre, miszerint a legtöbb Közép-európai ország népszámlálási adatai 1990 óta csökkenést mutatnak, azonban nem minden országban tapasztaltak azonos mértékű csökkenést. Van olyan ország, ahol népességfogyás nagyon erőteljes, máshol kisebb mértékű. A népességfogyás több tényező eredményeként jön ki, egyrészt a születések és a halálozások számának negatív egyenlege másrészt az odavándorlók száma meghaladja az elvándorlók mértékét, a kettő együttes teljesítménye határozza meg a népességszám alakulását (Obádovics, 2019). A lakónépesség számának változását 2011 és 2022 között Magyarországon a **4. ábra** mutatja:

3. ábra: A magyarországi lakónépesség számának változása 2011-2022 között

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Az országos népességfogyás ugyanakkor nem minden alsóbb területegységben érvényesül egyformán. Példának okáért általában az előregedő népességnek és a fiatalok elvándorlásának eredménye a falvak elnéptelenedése. Az elvándorlás gyakori oka pedig a megfelelő infrastruktúra – iskola, óvoda, járható úthálózat – és a munkalehetőségek hiánya vagy a munkabérek alacsony színvonala (Obádovics, 2020).

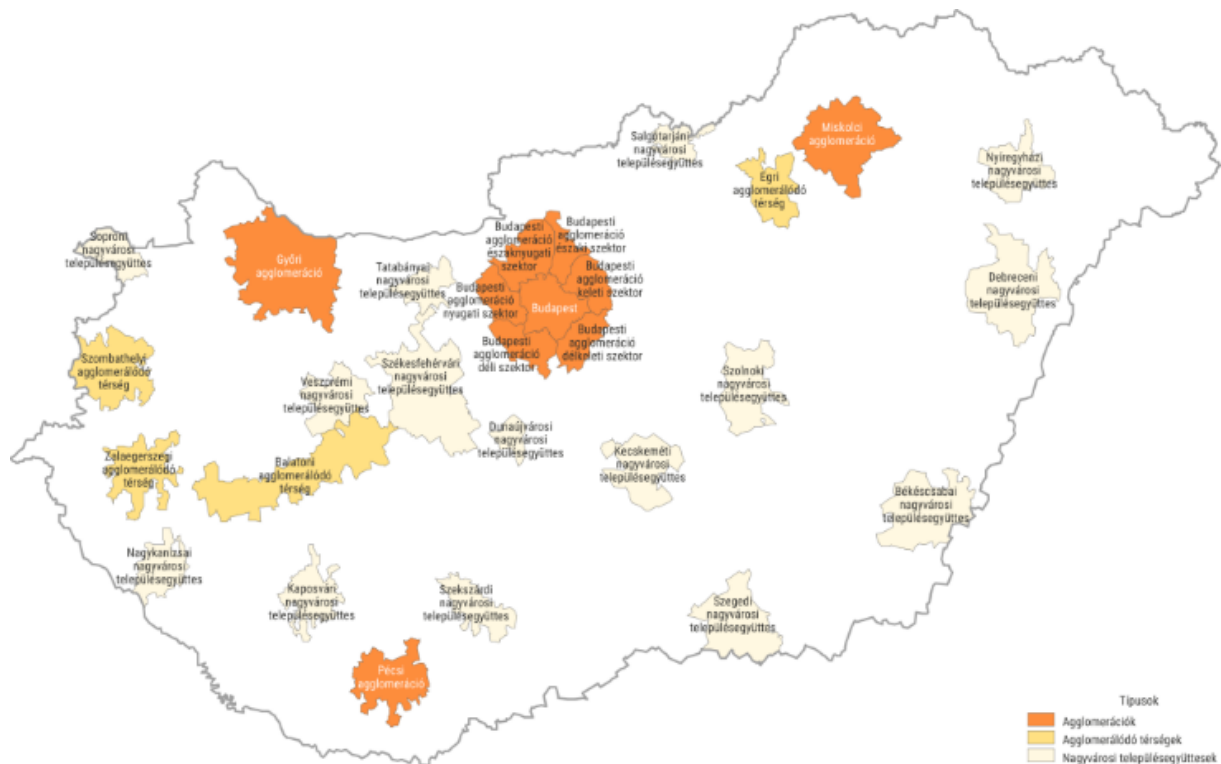
A SZUBURBANIZÁCIÓ JELENSÉGE A NÉPESSÉGDINAMIKÁBAN

A rendszerváltás utáni évtizedben a lakóhelyi szuburbanizációt, a Budapesti agglomeráció fejlődését a legerőteljesebben két városfejlődési folyamat határozta meg. Az egyik – a globális gazdasági és társadalmi hatások következményeként – Budapest nemzetközi szerepekkel és jelentős gazdasági súllyal bíró (közép-európai viszonyrendszerben meghatározó jelentőségű) európai léptékű metropolisszá válása, az ezzel együtt járó városi funkciók területi kiteljesedése. Ez minden, decentralizációs politikai törekvés ellenére együtt járt a főváros és térsége országon belüli gazdasági és népességi súlyának és szerepének további növekedésével (Nemes Nagy, 1998) (Enyedi, 1996).

Ennek egyaránt része volt a térségi gazdaság és foglalkoztatás rövid ideig tartó gyengülését követő gyors talpra állása, majd folyamatos erősödése, mind a város, de leginkább a belső kerületek funkcionális és társadalmi átalakulása (Kovács–Szirma, 2006) (Csanády, 2010).

A másik – az agglomerációs övezettel szorosan összefüggő – az a folyamat, amelyet a nyugat-európai városokban már az 1960-as és 1970-es években megtapasztaltak, hogy a főváros lakói a külvárosokba vándoroltak. Ismert, hogy 1990 előtt Budapest kiemelt vándorlási célterületnek számított, de 1990-től kezdődően a lakásprivatizáció és egy sor strukturális életmódváltás következtében megindult az elvándorlás Budapestről, elsősorban a környező agglomerációba. Ez részben a szuburbanizáció, részben a városi ipari munkahelyek számának csökkenése és a közlekedési feltételek javulása következtében átalakuló vándorlási mérleg miatt következett be. Ezzel párhuzamosan az 1990-es évek közepétől a községek váltak a belföldi vándorlás nyerteseivé. Az ezredfordulót követően ezek a trendek fokozatosan csökkentek, majd 2007-től kezdődően a főváros vándorlási vesztesége megszűnt, a népességnyerés azonban nem állandósult. Budapest vándorlási vesztesége megszűnt, és a községekben negatívvá vált a vándorlási egyenleg (Schuchmann, 2013).

A **3. ábrán** a magyarországi agglomerációk, agglomerálódó térségek és a nagyvárosi településegységek láthatóak, köztük a Budapesti agglomerációval:

4. ábra: Agglomerációk, agglomerálódó térségek és nagyvárosi településegységek Magyarországon

Forrás: KSH (<https://www.ksh.hu/docs/teruletiatlasz>)

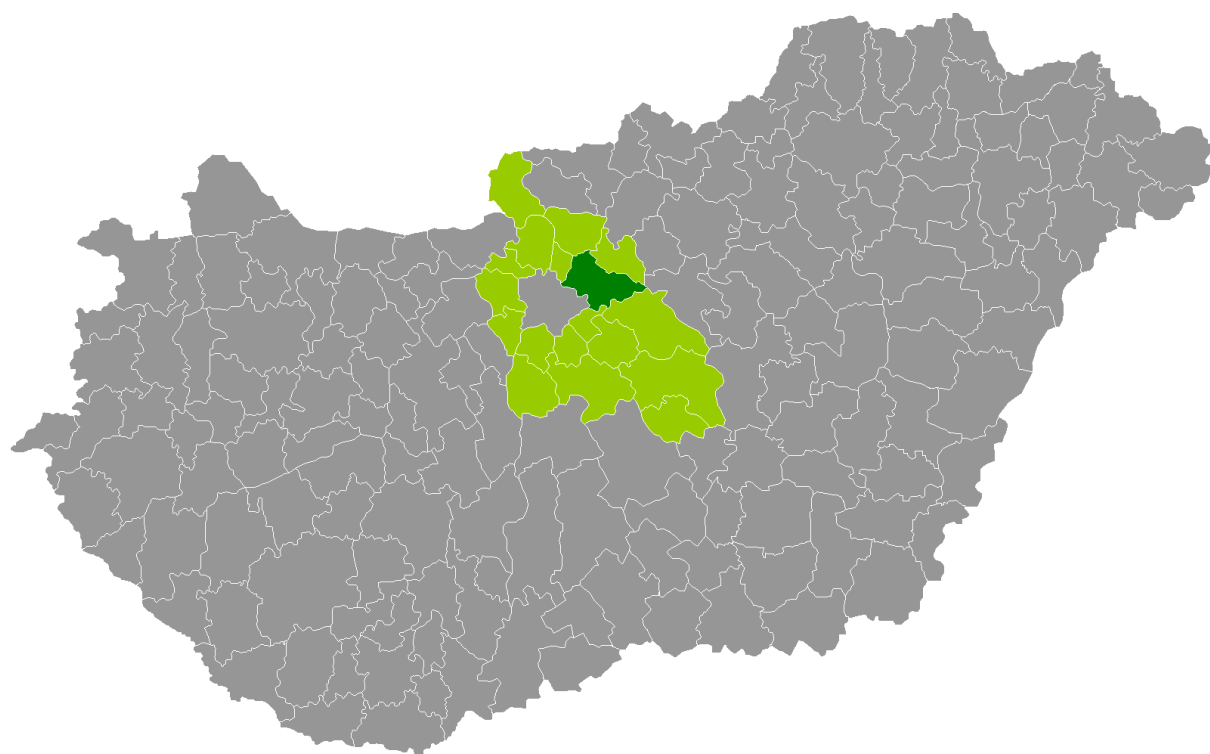
A megyék közül egyedül Pest megyében volt 1990 óta folyamatosan pozitív a vándorlási egyenleg, elsősorban a budapesti agglomeráció növekedésének köszönhetően (Gödri – Spéder, 2009) (Pásztor, 2017).

4. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK

A vizsgálat területi lehatárolását, így a dolgozat alapját a Gödöllői járás 15 települése képezi. A kutatás a 2000-től 2020-ig tartó időszakot érinti, amely mentén a térség településeinek változásait kívánom leírni demográfiai mutatók és kiegészítésképpen néhány gazdasági mutató segítségével. E fejezet mentén a kutatott terület térbeli lehatárolása mellett az elemzéshez felhasznált anyagokat és módszereket mutatom be.

A KUTATOTT TERÜLET TÉRBELI LEHATÁROLÁSA

A dolgozatom témáját képző térség Pest megye észak-keleti részén, azon belül a Gödöllői járásban helyezkedik el. A járás székhelyeül Gödöllő szolgál. A térség helyzetét nagyban meghatározza, hogy települései közül 4 község kivételével a budapesti agglomerációhoz tartoznak.

5. ábra: A Gödöllői járás elhelyezkedése

Forrás: Térport (<https://www.terport.hu>)

A kutatási terület térbeli elhelyezését a 2020-as településszerkezet, települési lehatárolás alapján határoztam meg. A térséget, így a vizsgálatom alapját az alábbi 15 település alkotja:

- Városi ranggal rendelkezik (6 település): Gödöllő, Isaszeg, Kerepes, Kistarcsa, Pécel és Veresegyház,
- Községi ranggal rendelkezik (9 település): Csömör, Dány, Erdőkertes, Mogyoród, Nagytarcsa, Szada, Vácszentlászló, Valkó és Zsámbok.

Fontos megemlítenem, hogy mely településeknek, milyen ranggal rendelkeznek, hiszen az elemzésem a város-község szemléletmód mentén fog haladni. A nagyközségi besorolású településeket az elemzésemben összevontam a községi besorolásúakkal. A 15 település alkotta téregységet, azaz a Gödöllői járás településtípusonkénti besorolását, 2000. és a 2020-as népességszámot az **1. táblázat** szemlélteti:

1. táblázat: A Gödöllői járás településeinek népességszám alakulása településtípus szerint

Település	Településtípus	2000 (fő)	2020 (fő)
Csömör	község	6 628	10 098
Dány	község	4 175	4 562
Erdőkertes	község	5 653	9 197
Gödöllő	város	30 094	31 813
Isaszeg	város	10 154	11 642
Kerepes	város	8 071	10 803
Kistarcsa	város	9 087	13 527
Mogyoród	község	4 360	7 457
Nagytarcsa	község	2 624	5 580
Pécel	város	12 441	17 060
Szada	község	2 804	5 840
Vácszentlászló	község	1 951	2 201
Valkó	község	2 260	2 539
Veresegyház	város	10 007	20 197
Zsámbok	község	2 397	2 529

Forrás: TeIR adatbázisok alapján saját szerkesztés

A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A módszertan ismertetésének első részében az adatbázis összeállításának metodikáját ismertetem, majd a statisztikai elemzés folyamatát is bemutatom. Az adatbázis összeállításakor a TeIR (Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer) interaktív elemzőjéből gyűjtött adatokat használtam fel. Az adatok kiválasztásakor fontos volt, hogy

településsoros adatokkal dolgozzak, hiszen így ismerhető meg a vizsgált járás településeinek jelenlegi helyzetképe.

Kezdetben a mutatókat tartalmazó adattáblát rendeztem aszerint, hogy az eddigi hasonló térségi elemzések mely irányvonalak mentén történtek, illetve a településsorosan nem értelmezhető adatokat kizártam a vizsgálni kívánt változók köréből. Így a kutatásba az alábbi mutatókat vontam be:

• Állandó népesség száma	[fő, (2000-2020)]
• Élveszülések száma	[fő, (2000-2020)]
• Halálozások száma	[fő, (2000-2020)]
• Természetes szaporodás	képzett mutató
• 0-14 éves korúak száma	[fő, (2005-2020)]
• 65 évnél idősebb korúak	[fő, (2005-2020)]
• Öregedési index	képzett mutató
• Belföldi állandó elvándorlások száma	[fő, (2002-2020)]
• Belföldi állandó odavándorlások száma	[fő, (2002-2020)]
• Vándorlási egyenleg	képzett mutató
• 18-39 éves korúak	[fő, (2005-2020)]
• 18-64 éves korúak	[fő, (2005-2020)]
• Vitalitási index	képzett mutató
• 15-64 éves korúak	[fő, (2005-2020)]
• Nyilvántartott álláskeresők száma	[fő, (2005-2020)]
• Álláskeresői ráta	képzett mutató
• Összevont szja adóalapot képző éves jövedelem, ezer forint	[fő, (2010-2020)]
• Egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelem, ezer forint	képzett mutató

A kutatásomat a 2020-as településszerkezet alapján készítettem, ezt azért fontos kihangsúlyozni, ugyanis 2013-ról 2014-re változás történt a településszerkezetet illetően, ami egyértelműen az általam vizsgált téregységet is érintette.

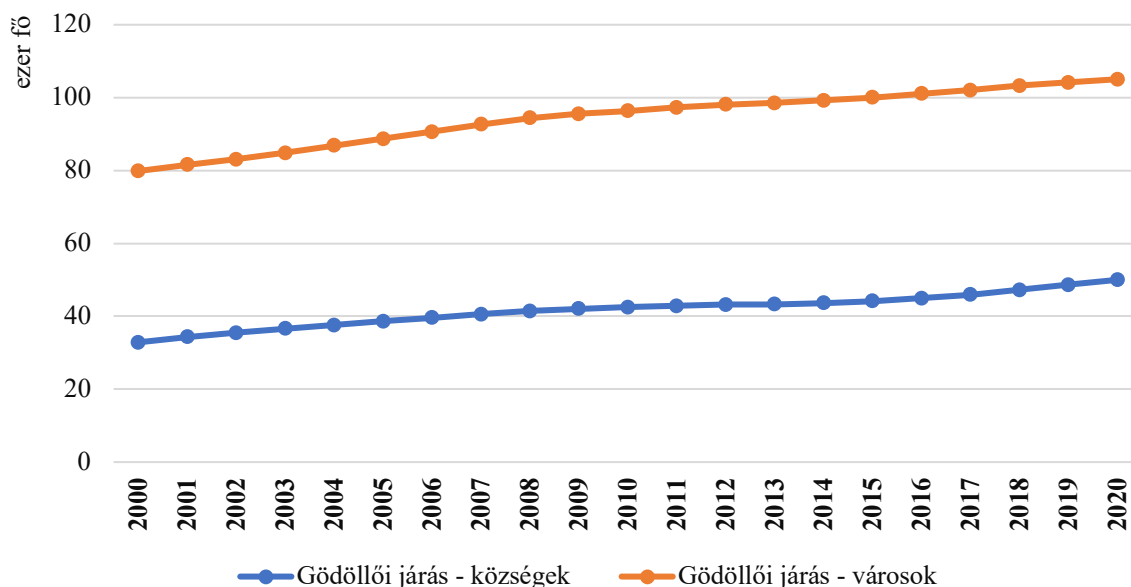
A mostani Gödöllői járás elődje a Gödöllői kistérség volt, amely 12 települést ölelt fel. 2013-tól a Gödöllői járássá alakult kistérség plusz 3 településsel egészült ki, mégpedig: Erdőkertessel, Mogyoróddal és Veresegyházzal. Mivel az adatbázisok vissza vannak vezetve ezért nem okoz problémát a 2013-as településszerkezeti átrendeződés.

5. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELELÉSÜK

A dolgozat ezen részében a vizsgálatom eredményeit, valamint azok értékelését végzem el. Az elemzés kiter a Gödöllői járás és településeinek demográfiai és munkaerőpiaci helyzetképének feltárására. Az elemzés eredményeiből – a megfelelő következtetések levonása után – a felállított hipotézisek magyarázata is a fejezt részét képezi. Számszerűsíthető eredményeim az alábbiakban kerülnek ismertetésre.

A NÉPESEDÉSI ÉS DEMOGRÁFIAI DINAMIKA VIZSGÁLATA

A Gödöllői járás népesedési adatait megvizsgálva megállapítható, hogy az állandó népesség száma minden évben – az előző évhez képest – növekedett a városokban és a községekben is egyaránt. A járás népességének folyamatos növekedésre nagy hatással van Budapest közelsége, ugyanis a téregység 15 települése közül 11 a Budapesti agglomerációhoz tartozik. A térség lakhatási szempontból vonzó a beköltözők számára, ugyanis jellemző a családi házas zöld területek nagy aránya itt. Emellett munkavállalási szempontból is előnyös a térség elhelyezkedése, ugyanis Budapest, Gödöllő vagy Hatvan, így a közelben található munkaalkalmak is könnyedén megközelíthetőek autóval és tömegközlekedéssel is.

6. ábra: Az állandó népességszám változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2000-2020

Forrás: TeIR adatbázisok alapján saját szerkesztés

A Gödöllői járás lehatárolt területe 449,66 km². A népsűrűség 2000-ben 250,65 fő/km². 2020-ra ez a szám 37,5 %-kal több lett, azaz népsűrűsége közel 344,8 fő/km²-re emelkedett.

Az állandó népesség száma 52%-kal nőtt 2000-ről 2020-ra a községek esetében, amely fordítottan arányos az országos adatokkal szemben, ahol a községek elnéptelenedése a jellemző. Ez azzal magyarázható, hogy a járás községei a Budapesti agglomerációjában találhatóak. A városokat tekintve az állandó népesség száma 31,4%-kal nőtt a vizsgált évtizedekben. Az ábrán jól látható, hogy a városok aggregált népessége magasabb, mint a falvaké, ugyanakkor a két településtípus népessége lineárisan-szinkronban folyamatos dinamikával növekszik (6. ábra).

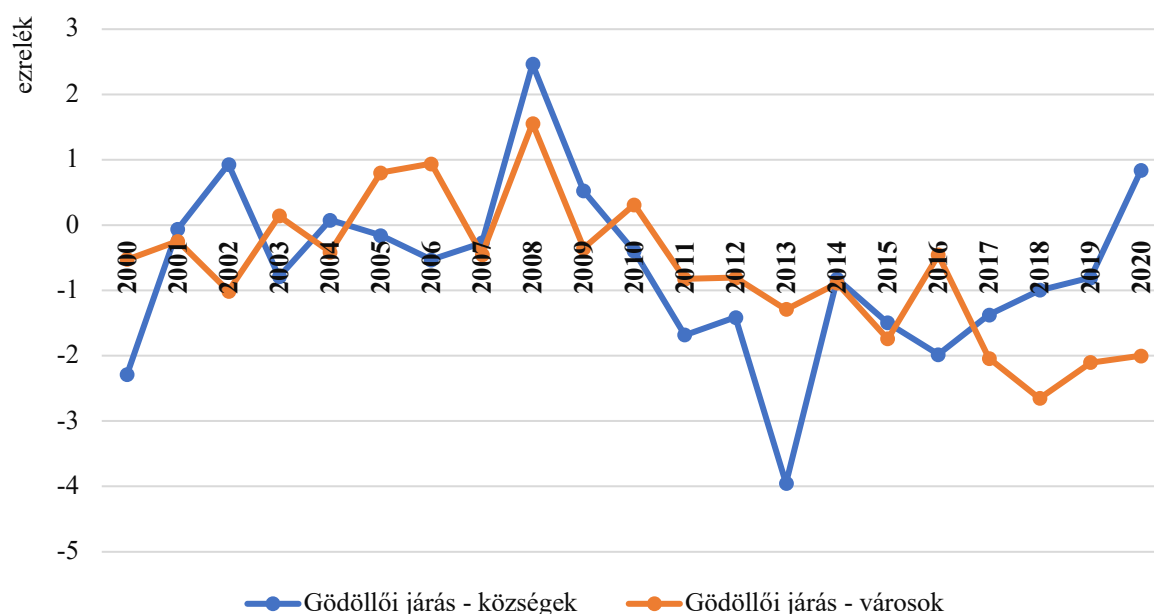
2. táblázat: Az állandó népesség számának változása és annak dinamikája Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2000-ben, 2010-ben és 2020-ban

Területegység	Állandó népesség száma, fő			Változás, %	
	2000	2010	2020	2000-2010	2010-2020
Pest megye	1 072 389	1 237 141	1 330 821	15,36	7,57
Gödöllői járás	112 706	138 879	155 045	23,22	11,64
Csömör	6 628	8 890	10 098	34,13	13,59
Dány	4 175	4 420	4 562	5,87	3,21
Erdőkertes	5 653	7 690	9 197	36,03	19,60
Gödöllő	30 094	31 837	31 813	5,79	-0,08
Isaszeg	10 154	11 199	11 642	10,29	3,96
Kerepes	8 071	10 178	10 803	26,11	6,14
Kistarcsa	9 087	11 773	13 527	29,56	14,90
Mogyoród	4 360	6 292	7 457	44,31	18,52
Nagytarcsa	2 624	3 677	5 580	40,13	51,75
Pécel	12 441	15 197	17 060	22,15	12,26
Szada	2 804	4 509	5 840	60,81	29,52
Vácszentlászló	1 951	2 103	2 201	7,79	4,66
Valkó	2 260	2 440	2 539	7,96	4,06
Veresegyház	10 007	16 187	20 197	61,76	24,77
Zsámbok	2 397	2 487	2 529	3,75	1,69

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

A 6. ábrán bemutatott értékeket a 2. táblázattal kívánom alátámasztani, melyen a Gödöllői járás településeinek népessége látható 2000-ben, 2010-ben és 2020-ban. A Gödöllői járás népessége Pest megyének a 11,65%-át teszi ki a 2020-as adatok alapján. A 2000-2010-ig tartó időszakban a legnagyobb növekedést népességszám tekintetében Veresegyház produkálta (61,76%-os növekedéssel), majd ezt követte Szada (60,80%-os változással). A legkisebb növekedés Zsámbokon történt, csupán 3,75%-kal nőtt a népességszáma az évtized alatt. Az összes településen pozitív volt a népességnövekedés, viszont, hogy ez a vándorlási egyenlegnek vagy a természetes szaporodásnak köszönhető-e arra a következő ábrákon keresztül fogok kitérni.

Veresegyház nagymértékű népességszám növekedését a 2000-2010-es időszakot tekintve egyik település sem tudta felülmúlni a 2010-2020-as évtizedben, viszont a „vezető szerepet” 51,75%-kal Nagytarcsa átvette. Minimális népességfogyás egyetlen településnél fordult elő, Gödöllő esetében 0,08%-kal csökkent az állandó népesség száma 2010-ről 2020-ra (2. táblázat).

7. ábra: A természetes szaporodás/fogyás mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2000-2020

Forrás: TeIR adatbázisok alapján saját szerkesztés

A természetes szaporodás/fogyás mutató az élveszülések, továbbá a halálozások különbségét tartalmazza ezer lakosra számítva. Természetes szaporodásról abban az esetben beszélünk, ha a születések száma meghaladja a halálozásokét (a mutató pozitív előjelű), ellenkező esetben természetes fogyásról van szó (ha a mutató negatív előjelű).

A Gödöllői járásban a természetes szaporodás a 2000. és 2007. közötti időszakban enyhe ingadozást mutatott, 2008-ban volt a községek és a városok esetében is. 2011-től kezdődően pedig mind a városokban, mind pedig a községekben negatív értéktartományban tartózkodnak a mutató értékei. Kiemelendő, hogy 2017-től kezdődően folyamatosan növekedik a természetes szaporodás/fogyás mutató. Ez a növekedés a magasabb gyermekvállalási kedvnek, illetve a különböző otthonteremtési támogatások bevezetésével magyarázható. Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy nem növekedik nagy mértékben a természetes szaporodás/fogyás mutató, csupán néhány ezrelékes a növekedés, de ennek ellenére jól látszik, hogy az utóbbi 10 évben a városok negatív értéktartományban helyezkednek el, míg a községek aggregált értékei pozitív irányú elmozdulást mutatnak (7. ábra).

3. táblázat: A természetes szaporodás/fogyás mutató változása Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2000-ben, 2010-ben és 2020-ban

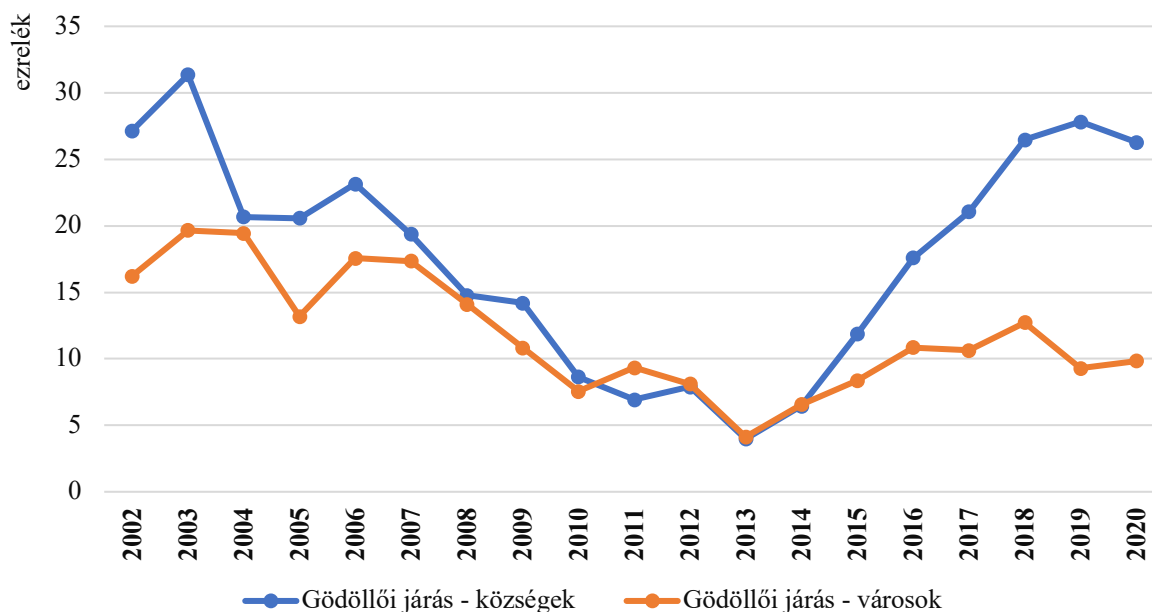
Területegység	Természetes szaporodás/fogyás, ezrelék		
	2000	2010	2020
Pest megye	-1,82	-0,99	-2,06
Gödöllői járás	-1,04	0,09	-1,08
Csömör	-1,21	3,37	-0,99
Dány	-5,51	-4,52	-3,29
Erdőkertes	0,00	2,47	1,09
Gödöllő	-0,13	-0,28	-5,12
Isaszeg	2,66	-1,25	-3,95
Kerepes	1,61	0,98	-0,28
Kistarcsa	-3,30	1,44	0,00
Mogyoród	0,23	-2,23	3,08
Nagytarcsa	0,38	2,45	7,53
Pécel	-4,26	-1,71	-0,18
Szada	-2,85	-2,22	-0,86
Vácszentlászló	-5,64	-4,28	5,00
Valkó	-6,64	-2,05	1,18
Veresegyház	0,50	3,21	0,25
Zsámbok	-5,01	-6,84	-6,72

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

Jól látható a 3. táblázatban, hogy 2020-ban a települések többségében a természetes fogyás a jellemző, de vannak kivételek, melyek pozitív értéktartományban helyezkednek el (pl. Erdőkertes, Nagytarcsa, Mogyoród, Vácszentlászló Valkó és Veresegyház).

A Gödöllői járásban találunk olyan településeket, ahol a természetes szaporodás tekintetében pozitív értéktartományba történő változás ment végbe a vizsgált évek értékei alapján (pl. Erdőkertes, Mogyoród, Nagytarcsa, Vácszentlászló és Valkó), emellett vannak olyan települések, ahol pozitív előremozdulás volt tapasztalható, viszont még így is természetes fogyás jellemzi (pl. Szada, Pécel és Dány), illetve vannak olyan települések, ahol természetes fogyás lett jellemző 2020-ra (pl. Csömör, Gödöllő, Isaszeg, Kerepes és Zsámbok). Kistarcsa és Veresegyház esetében ugyan nulla közeli értékek láthatóak, azonban alacsonyabb lett a természetes szaporodás értéke, mint 2010-ben (3. táblázat).

Szorosan kapcsolódva a népességszám változáshoz, illetve a demográfiai folyamatok vizsgálatához a vándorlási egyenleg kerül bemutatásra a következő ábrán.

8. ábra: A vándorlási egyenleg mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2002-2020

Megjegyzés: A számítást a belföldi állandó oda- és elvándorlási számok alapján végeztem el. Az adatok 2002-től állnak rendelkezésre.

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

A 8. ábrán kristálytiszta kirajzolódik, hogy a népességnövekedési tendenciákat fajsúlyosabban befolyásolja a vándorlási egyenleg, mint a természetes szaporodás/fogyás. Ezt alátámasztja, hogy a községek és a városok is végig pozitív értéktartományban vannak, azaz magasabb az odavándorlók száma, mint az elvándorlóké. Erőteljesen kirajzolódik a 2008-2009-es gazdasági világválság, illetve annak következményei, ugyanis egészen 2013-ig csökkent a Gödöllői járásban településtípusonként a vándorlási egyenleg. A világválság kapcsán elmondható, hogy Budapestnek nagy volt az elszívó hatása lakhatás és munkalehetőség szempontjából is.

Az ábrán 2014-től egy hatalmas emelkedés figyelhető meg. Ahogy a gazdasági helyzet stabilizálódott, több volt a lakosságnak az elkölthető jövedelme, így többen költöztek a budapesti agglomeráció településeire. Kirajzolódik, hogy 2014-től a városok (főként Gödöllő és Veresegyház) belterületei lassacskán kezdenek megtelni, így a községek előtérbe kerülnek. Mivel Budapest könnyedén megközelíthető, így egyre népszerűbbé kezd válni a vidéki életforma, így a járás falvai. A községek az elmúlt hat év adatai alapján vándorlási szempontból erősebbek, mint a városok, tehát vonzóbbnak tekinthetők. 4 év kivételével a községeknek nagyobb volt a vándorlási egyenlege, mint a városok aggregált értékeinek (8. ábra).

4. táblázat: A vándorlási egyenleg változása Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2002-ben, 2010-ben és 2020-ban

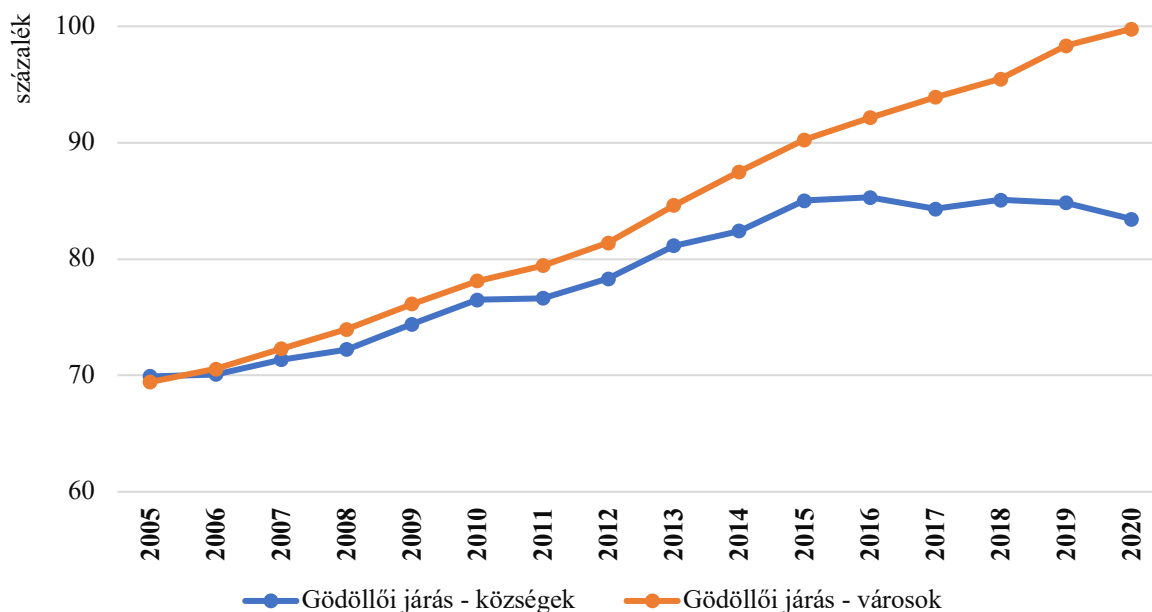
Területegység	Belföldi állandó vándorlási egyenleg, ezrelék		
	2002	2010	2020
Pest megye	13,96	5,92	9,74
Gödöllői járás	19,49	7,88	15,14
Csömör	28,84	8,44	21,09
Dány	8,35	0,23	8,99
Erdőkertes	30,81	9,10	22,72
Gödöllő	3,77	1,82	1,67
Isaszeg	6,57	2,50	3,78
Kerepes	27,18	-0,69	9,90
Kistarcsa	16,77	18,18	13,45
Mogyoród	43,73	12,56	23,87
Nagytarcsa	19,64	8,97	66,67
Pécel	17,43	11,38	17,64
Szada	53,39	23,29	36,13
Vácszentlászló	-1,00	3,80	21,35
Valkó	21,83	-3,69	12,60
Veresegyház	48,80	16,19	17,18
Zsámbok	13,45	2,01	4,35

Megjegyzés: A számítást a belföldi állandó oda- és elvándorlási számok alapján végeztem el. Az adatok 2002-től állnak rendelkezésre.

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

Vándorlási arányszámokban 2020-ban Nagytarcsa kimagasló értéket mutat (66,67%), emellett a legalacsonyabb vándorlási egyenleg Gödöllőé (1,67%). Elmondható továbbá, hogy azok a települések, amelyek nem sorolhatóak a legfejlettebb települések közé a téregységen belül, ott a vándorlási egyenleg értékei is alacsonyabbak (például Dány, Zsámbok, Isaszeg). Nagyon magas a vándorlási egyenlege Csömörnek, Erdőkertesnek, Mogyoródnak, Szadának és Vácszentlászlónak is. Pest megye 2020-as vándorlási egyenlegéhez (9,74%) képest a Gödöllői járás (15,14%) sokkal magasabb értéket mutat, illetve az összegzett járási vándorlási egyenlegnél 11 település esetében is magasabb értékek láthatóak. A Gödöllő járás vándorlási egyenlege 2002-es adatok alapján kiugróan magas (19,49%), a 2010-es vándorlási egyenleg ennél jóval alacsonyabb, de még így is pozitív értéktartományban tartózkodik (7,88%), majd a 2020-as évre ismét növekedés tapasztalható (15,14%), amely közelíti a 2002-es értéket (4. táblázat).

A társadalmi elemzések esetén elengedhetetlen, hogy a téregység népességének korosztályait is megvizsgáljam. Éppen ezért az öregedési index mutató kerül bemutatásra a következő ábrán.

9. ábra: Az öregedési index mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2005-2020

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

Az öregedési index, másnéven az eltartottsági ráta a társadalmi szerkezet vizsgálat egyik fontos mutatója. Tudniillik 2005-ben történt egy módszertani váltás, miszerint az EUROSTAT a munkaerőpiaci megfigyelésre nem a 15-59 éves, hanem a 15-64 éves korosztályt alkalmazza (az adatok is ebben a korosztályi bontásban érhetőek el idősorosan), éppen emiatt a gazdaságilag aktív korosztályon kívüli két csoportot vizsgáltam: a 0-14 éves korosztályt és a 65 év feletti korosztályt. Az öregedési index jelentése, hogy 100 fő 0-14 évesre, mennyi idős (65 éves, vagy annál idősebb) jut.

Megállapítható, hogy a vizsgált időszakban végig 100% alatt van az öregedési-index, így a községek és a városok is fiatalos korstruktúrájúak a Gödöllői járásban, azaz több a 0-14 éves, mint a 65 évnél idősebb. Ugyanakkor látszik, hogy a városokban folyamatosan növekszik az öregedési indexnek, ez az előrejedés egyik mutatószáma. A községekben egészen 2014-ig emelkedett az öregedési-index, 2015-től stagnál. Ez összefügg a természetes szaporodás, fogyás ábrával, ugyanis ennél az évnél van az az ún. törés, ahol elkezdett növekedni a születések száma. A vándorlási egyenleggel is összefügg, ugyanis 2013-tól kezd növekedést mutatni a görbe, azaz növekszik a fiatal népesség aránya. Az öregedési-index a városokban folyamatosan nő, a községekben stagnál, ami szintén összefüggésben van a vándorlási egyenleggel, hiszen a községekbe többen költöznek, így magasabb az elmúlt a születések száma és emiatt stagnál az öregedési index (9. ábra).

A népesség idősödésének egyik gyakran használt mutatója az öregedési index, amely egyben a jövőbeni tendenciákat is előrejelzi. A legmagasabb öregedési index Gödöllőé 129,9%, azaz itt 100 fiatalra közel 130 időskorú jut. A legalacsonyabb Nagytarcsa öregedési indexe, ahol 100 fiatalra 53 idős korú jut. A Pesthez közelebbi településeken jellemzőbb az elöregedő társadalom jelensége.

5. táblázat: Az öregedési index változása és annak dinamikája Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2005-ben, 2010-ben és 2020-ban

Területegység	Öregedési index, százalék			Változás, százalékpont	
	2005	2010	2020	2005-2010	2010-2020
Pest megye	77,02	85,16	103,81	8,13	18,65
Gödöllői járás	69,58	77,63	94,35	8,05	16,72
Csömör	69,20	78,98	86,79	9,79	7,80
Dány	82,20	97,90	112,78	15,70	14,88
Erdőkertes	63,14	71,15	81,00	8,01	9,85
Gödöllő	75,97	91,83	129,91	15,85	38,08
Isaszeg	69,59	84,13	110,43	14,54	26,30
Kerepes	60,70	79,36	110,25	18,66	30,89
Kistarcsa	88,30	80,62	90,89	-7,67	10,27
Mogyoród	56,94	66,91	90,26	9,97	23,35
Nagytarcsa	62,32	59,16	52,93	-3,15	-6,23
Pécel	73,35	78,09	84,95	4,75	6,85
Szada	62,21	62,49	70,08	0,28	7,59
Vácszentlászló	106,91	87,76	97,55	-19,15	9,80
Valkó	79,31	89,76	84,78	10,45	-4,98
Veresegyház	48,76	52,76	70,50	4,00	17,74
Zsámbok	88,99	112,89	126,84	23,90	13,95

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

2005-ben csupán egy település, Vácszentlászló, 2010-ben szintén egy település, Zsámbok haladta meg a 100%-ot, míg 2020-ban már 5 település is meghaladta a 100%-ot (Dány, Gödöllő, Isaszeg, Kerepes és Zsámbok). Emellett elmondható, a 2020-as évet tekintve, hogy a Pest megyei átlag is túllépte a 100%-ot, azonban a Gödöllői járás egyik vizsgált évben sem haladta meg ezt az értéket. Ez azért lehetséges, mert a magasabb öregedési-indexű településeket kompenzálja az alacsonyabb öregedési indexű települések értéke.

A legmagasabb és egyben legrosszabb eredmény Zsámboké, az öregedési-index 23,9 százalékponttal nőtt 2005-ről 2010-re. Ebben az időszakban a legjobb eredményt Vácszentlászlóé 19,15 százalékponttal csökkent az öregedési-index. A 2010-2020-as időszakot tekintve Gödöllőre jellemző a leginkább az elöregedés, 38,08 százalékponttal nőtt az öregedési-

index értéke. Ezzel ellentétben Nagytarcsa öregedési-indexe évről-évre csökkent, a 2020-as évben 6,23 százalékponttal volt kevesebb, mint a 2010-ben (5. táblázat).

Az elvégzett vizsgálat alapján az alábbi négy kategória állíthatók fel, 2005-ben (6. táblázat):

- **Kimagasló adottságú** (ha mind a 3 eleme kedvező): 8 település: Csömör, Erdőkertes, Gödöllő, Kerepes, Mogyoród, Nagytarcsa, Szada, Veresegyház;
- **Kedvező adottságú** (ha legalább 2 eleme a mutatóknak kedvező): 6 település: Dány, Isaszeg, Kistarcsa, Pécel, Valkó, Zsámbok;
- **Átlagos adottságú** (ha 1 eleme a mutatóknak kedvező): 1 település: Vácszentlászló;
- **Hátrányos adottságú**: (ha egyik mutató sem kedvező): Ilyen település nincs a térségben.

6. táblázat: A Gödöllői járás településeinek minőségvizsgálata a demográfiai indikátorok alapján, 2005-ben

Település	Természetes szaporodás/ fogyás	+/-	Vándorlási egyenleg	+/-	Öregedési index	+/-	Összesítés
Csömör	0,51	+	21,76	+	69,20	+	+++
Dány	-4,30	-	4,30	+	82,20	+	-++
Erdőkertes	2,06	+	19,87	+	63,14	+	+++
Gödöllő	0,51	+	3,55	+	75,97	+	+++
Isaszeg	-0,56	-	5,71	+	69,59	+	-++
Kerepes	1,69	+	12,75	+	60,70	+	+++
Kistarcsa	-2,51	-	10,45	+	88,30	+	-++
Mogyoród	1,08	+	30,50	+	56,94	+	+++
Nagytarcsa	3,79	+	23,06	+	62,32	+	+++
Pécel	-0,86	-	18,56	+	73,35	+	-++
Szada	3,13	+	28,97	+	62,21	+	+++
Vácszentlászló	-7,89	-	6,41	+	106,91	-	-+-
Valkó	-3,35	-	27,21	+	79,31	+	-++
Veresegyház	6,12	+	38,42	+	48,76	+	+++
Zsámbok	-4,39	-	14,36	+	88,99	+	-++

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

Az elvégzett vizsgálat alapján – hasonlóan a 2005-ös adatokhoz – az alábbi kategóriák állíthatók fel 2020-ban (7. táblázat):

- **Kimagasló adottságú** (ha mind a 3 eleme kedvező): 7 település: Erdőkertes, Kistarcsa, Mogyoród, Nagytarcsa, Vácszentlászló, Valkó, Veresegyház;
- **Kedvező adottságú** (ha legalább 2 eleme a mutatóknak kedvező): 3 település: Csömör, Pécel, Szada;

- **Átlagos adottságú** (ha 1 eleme a mutatóknak kedvező): 5 település: Dány, Gödöllő, Isaszeg, Kerepes, Zsámbok;
- **Hátrányos adottságú:** (ha egyik mutató sem kedvező): Ilyen település nincs a térségben.

7. táblázat: A Gödöllői járás településeinek minőségvizsgálata a demográfiai indikátorok alapján, 2020-ban

Település	Természetes szaporodás/fogyás	+/-	Vándorlási egyenleg	+/-	Öregedési index	+/-	Összesítés
Csömör	-0,99	-	21,09	+	86,79	+	- + +
Dány	-3,29	-	8,99	+	112,78	-	- + -
Erdőkertes	1,09	+	22,72	+	81,00	+	+ + +
Gödöllő	-5,12	-	1,67	+	129,91	-	- + -
Isaszeg	-3,95	-	3,78	+	110,43	-	- + -
Kerepes	-0,28	-	9,90	+	110,25	-	- + -
Kistarcsa	0,00	0	13,45	+	90,89	+	0 + +
Mogyoród	3,08	+	23,87	+	90,26	+	+ + +
Nagytarcsa	7,53	+	66,67	+	52,93	+	+ + +
Pécel	-0,18	-	17,64	+	84,95	+	- + +
Szada	-0,86	-	36,13	+	70,08	+	- + +
Vácszentlászló	5,00	+	21,35	+	97,55	+	+ + +
Valkó	1,18	+	12,60	+	84,78	+	+ + +
Veresegyház	0,25	+	17,18	+	70,50	+	+ + +
Zsámbok	-6,72	-	4,35	+	126,84	-	- + -

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

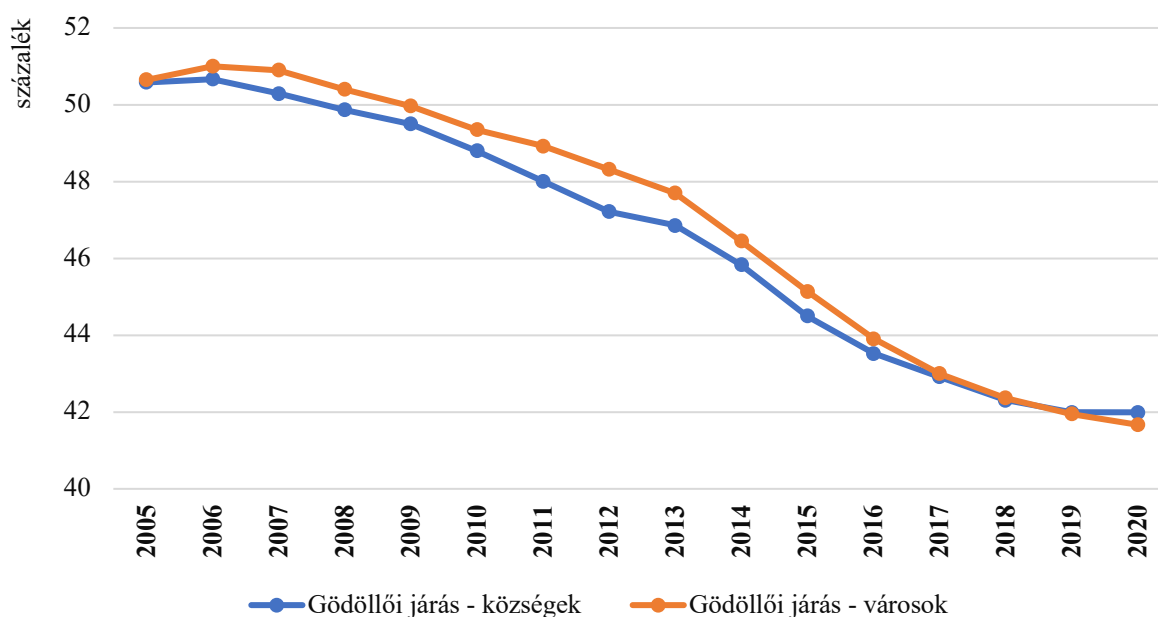
Természetes szaporodás, fogyás az élveszülések és a halálozások különbözetét tartalmazza ezer lakosra számítva. Ha az érték pozitív, azaz a születések száma meghaladja a halálozásokét (ezer főre vetítve), akkor beszélünk természetes szaporodásról, ekkor „+” jelet kap az érték. Ha az érték negatív előjelű, azaz a halálozások száma meghaladja az élveszülésekét akkor beszélünk természetes fogyásról, ekkor az érték „-” előjelet kap. A természetes szaporodás, fogyás értékei 2005-ös és a 2020-as adatokat vizsgálva stagnálnak. Kistarcsa esetében a 0 jelölés azt jelenti, hogy ugyanannyi fő született, mint amennyi elhalálozott.

Ha az öregedési index értéke, ha 100 % alatt van „+” jelölést kap, ha 100 % fölötti az öregedési-index „-” jelölést kap. 2020-ban a legmagasabb öregedési-index Gödöllőé volt 129,91 %, azaz 130 időskorú jut 100 fiatalra. Az öregedési indexről elmondható, hogy míg 2005-ben mindössze 1 település értéke volt 100 % fölött, 2020-ra már 5 település öregedési-indexe is meghaladta ezt az értéket, azaz egyre inkább jellemző az elöregedés a térségben.

A 2005-ös és a 2020-as kategóriákat elemezve elmondható, hogy több település esetében is változás következett be:

- Zsámbok, Pécel, Veres, Valkó, Mogyoród, Erdőkertes és Nagytarcsa a két évre elvégzett minőségvizsgálat alapján kategóriájukat illetően változatlanok maradtak.
- Kistarcsa és Vácszentlászló kategóriát ugrottak a minőségvizsgálat során, mind a két település kimagasló adottságú besorolást kapott 2020-ra.
- Csömör, Szada, Kerepes, Dány, Isaszeg és Gödöllő a 2020-as minőségvizsgálatban rosszabbul teljesítettek, kategóriájukat tekintve rosszabb besorolást kaptak, mint a 2005-ös minőségvizsgálatban.
- Hátrányos adottságú kategóriába nem került egyik település sem, ugyan is a vándorlási egyenleg mind a két vizsgált évben pozitív, emiatt nem kaphatott negatív előjelet.

A járás településeinek demográfiai minőségvizsgálatához kapcsolódva a 10. ábrán a vitalitási index kerül bemutatásra. A vitalitási index a 18-39 éves korúak arányát mutatja meg a 18-64 éves korú népességhez viszonyítva.

10. ábra: A vitalitási index mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2005-2020

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

A 10. ábrán jól látható, hogy a településtípusok között homogén együtt mozgás volt jellemző. A városokban a vizsgált intervallum alatt szinte egészében magasabb értékeket vesz fel, mint a

községekben, ez azt jelenti, hogy a városokban alacsonyabb a 18-39 éves korcsoportba tartozó népesség száma (10. ábra).

Ehhez kapcsolódva a 8. táblázatban Pest megye, a Gödöllői járás és a Gödöllői járás településeinek a vitalitási indexei kerülnek bemutatásra 2005-re 2010-re és 2020-ra vonatkoztatva, illetve ezeknek a százalékos változása.

Ez alapján 2005-ben a vitalitási index Nagytarcsán (52,40%) volt a legmagasabb, a legalacsonyabb érték pedig Dányon (49,05%) volt tapasztalható. A 2010-es évet vizsgálva Pécelen volt a legmagasabb (51,24%), legkisebb pedig Csömörön (46,94%) volt, továbbá 2020-ban Csömörön (39,25%) 2020-ban szintén a legrosszabb vitalitási indexet hozta ellenben a legjobb eredmény Valkóé (46,13%). A vizsgált intervallumban folyamatosan csökkenést mutat a vitalitási index. Míg 2005-ben 42.433 fő volt a 18-39 évesek száma a Gödöllői járásban 2020-ra ez a szám 40.576 fő-re csökkent (ez 4,7%-os csökkenést jelent). Ezt az természetes szaporodás/fogyás mutató is alátámasztja.

8. táblázat: A vitalitási index mutató változása és annak dinamikája Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2005-ben, 2010-ben és 2020-ban

Területegység	Vitalitási index, százalék			Változás, százalékpont	
	2005	2010	2020	2005-2010	2010-2020
Pest megye	50,07	49,28	42,18	-0,79	-7,10
Gödöllői járás	50,63	49,18	41,77	-1,45	-7,41
Csömör	50,27	46,94	39,25	-3,33	-7,69
Dány	49,05	48,36	44,00	-0,70	-4,36
Erdőkertes	51,26	49,42	43,95	-1,83	-5,47
Gödöllő	49,43	47,49	41,03	-1,94	-6,46
Isaszeg	50,82	48,82	43,10	-2,00	-5,72
Kerepes	49,78	48,52	42,39	-1,26	-6,12
Kistarcsa	49,54	50,66	40,30	1,12	-10,36
Mogyoród	51,27	48,84	40,33	-2,43	-8,51
Nagytarcsa	52,40	50,16	43,32	-2,24	-6,84
Pécel	51,60	51,24	43,26	-0,36	-7,98
Szada	51,17	49,43	40,41	-1,74	-9,03
Vácszentlászló	49,58	49,42	43,08	-0,16	-6,34
Valkó	49,67	50,67	46,13	1,00	-4,54
Veresegyház	53,95	51,21	40,94	-2,73	-10,27
Zsámbok	49,19	48,55	42,50	-0,65	-6,04

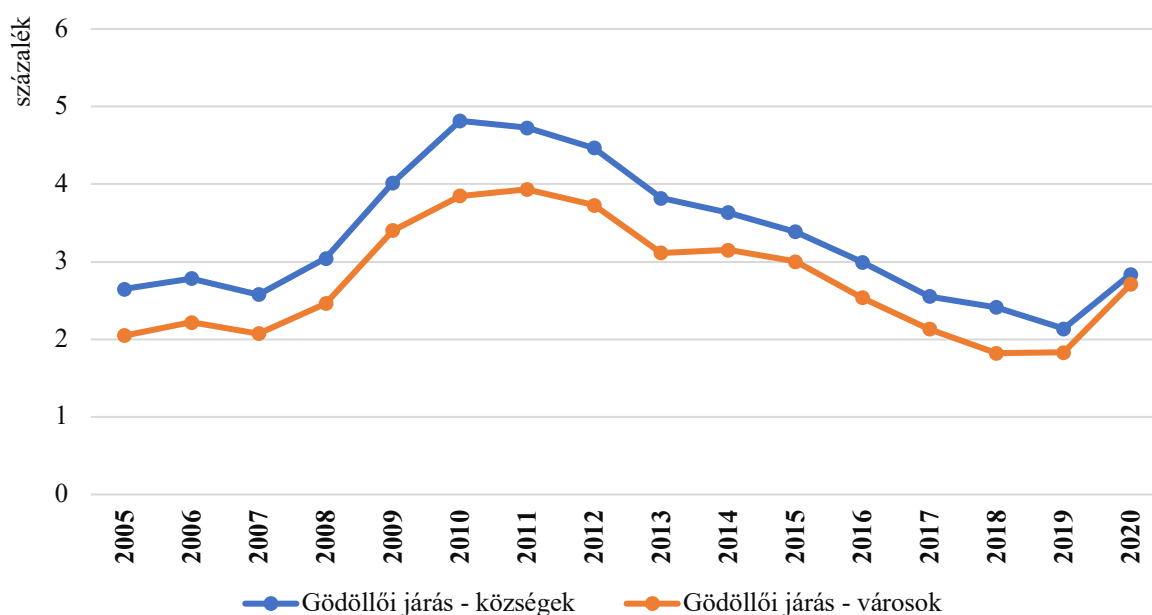
Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

2005-ről 2010-re a legnagyobb csökkenés Csömörön (-3,33%) volt megfigyelhető, illetve emellett mindössze két településen volt pozitív a vitalitási index méghozzá Kistarcsán (1,12%) és Valkón (1,0%). 2010-ről a 2020-as évre az össze település vitalitási indexe negatív

értéktartományban mozgott, a legnagyobb csökkenés Kistarcsán (10,36%) és Veresegyházon (10,27%) volt megfigyelhető. A legkisebb csökkenés Dány esetében (4,36%) volt (8. táblázat).

GAZDASÁGI- MUNKAERŐPIACI VIZSGÁLAT

Ezen alfejezetben az álláskeresői rátát, illetve az egy főre jutó SZJA adóalapot képző jövedelmet fogom bemutatni a vizsgált téregységen belül. A munkanélküliség elemzése a társadalmi szerkezet egyik fontos mutatója, melyet 2005-től 2020-ig fogok vizsgálni. Ezt fogja követni a jövedelmi vizsgálat, mely a 2010-es évtől 2020-ig kerül tanulmányozásra.

11. ábra: A nyilvántartott álláskeresői számának változása a 15-64 éves állandó népesség arányában településtípusonként a Gödöllői járásban, 2005-2020

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

A 11. ábrát elemezve megállapítható, hogy a községekben a magasabb munkanélküliség jellemzőbb volt a városokkal ellentétben. Ha visszatekintünk pl. a termelőszövetkezetek megszűnésére (1992) a községekben rengetegen maradtak munka nélkül. Az egykori falusi parasztság jelentős része, a gyárakban dolgozók számát növelték. A magasabban képzett munkaerő többnyire a városokba vándorolt, ugyanis a centrumtérsegeknek a munkaerőfelszívó képessége magasabb. A diagramon jól leolvashatóak a 2008-as gazdasági világválság következményei, azaz a magas munkanélküliség. Az ezt követő időszakban 2011-ig folyamatos emelkedést, majd 2011-től csökkenést figyelhetünk meg. A községek tekintetében a csúcspont 2010-re tehető, amikor az álláskeresői ráta 4,82% volt a Gödöllői járásban. A városoknál 2011-

ben 3,93% volt a csúcspont. A Gödöllői járás esetében egy Budapesthez közeli járásról beszélünk és még így is szépen kirajzolódik egy fordított U alakú álláskeresési ráta növekedés és fokozatos csökkenés. Az álláskeresési ráta a nyilvántartott álláskeresők arányát mutatja meg a 15-64 éves aktív korú népesség százalékában. A városok tekintetében az álláskeresési ráta 2018-ban volt legalacsonyabb (1,82%). Mindezek mellett megfogalmazható, hogy 2012-ről 2013-ra egy nagyobb törés olvasható le melynek oka, az egységes közfoglalkoztatási rendszer bevezetéséhez köthető. Innentől kezdve a közfoglalkoztatottak nem munkanélkülinek, hanem foglalkoztatottnak minősülnek. A 2013-tól egészen 2019-ig folyamatosan csökkent, azonban 2020-ra megugrottak újból az adatok, amely a koronavírus egyik hatásának tudható be. A világjárvány kapcsán rengeteg munkaalkalom került veszélybe, főként a helyhez kötött, betanított, alacsonyabban kvalifikált munkaerőt, a szolgáltató ipart, a turisztikai és vendéglátó egységeket érintette. Mindazokban a nemzetgazdasági ágakban, ahol lehetőség volt távoli munkavégzésre, ott kevésbé volt jellemző a munkanélküliség 2020-ban (11. ábra).

9. táblázat: A nyilvántartott álláskeresők számának változása a 15-64 éves állandó népesség arányában Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2005-ben, 2010-ben és 2020-ban

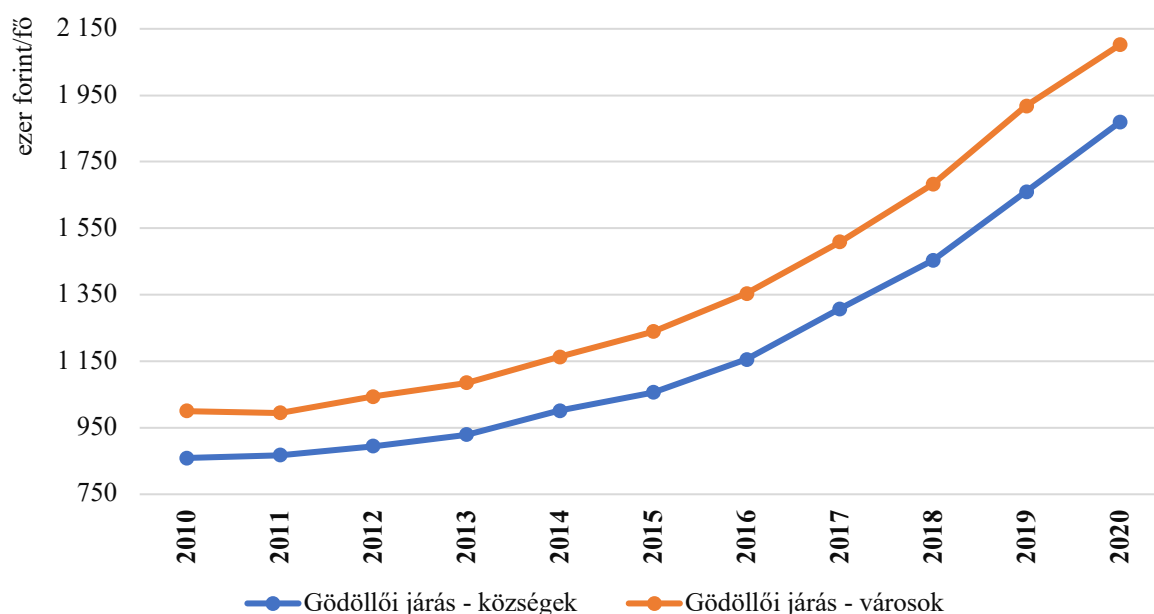
Területegység	Álláskeresési ráta, százalék			Változás, százalékpont	
	2005	2010	2020	2005-2010	2010-2020
Pest megye	2,47	4,74	2,72	2,27	-2,03
Gödöllői járás	2,23	4,15	2,75	1,91	-1,40
Csömör	1,44	2,96	1,43	1,53	-1,54
Dány	3,24	7,41	4,96	4,17	-2,46
Erdőkertes	2,71	5,17	2,64	2,46	-2,53
Gödöllő	2,23	3,73	3,34	1,50	-0,38
Isaszeg	2,36	4,72	3,27	2,36	-1,45
Kerepes	2,30	4,84	2,66	2,54	-2,18
Kistarcsa	1,81	3,32	2,34	1,51	-0,99
Mogyoród	1,68	3,86	2,29	2,17	-1,56
Nagytarcsa	2,67	2,79	2,05	0,12	-0,74
Pécel	1,92	3,55	1,94	1,63	-1,61
Szada	1,78	3,58	2,49	1,80	-1,09
Vácszentlászló	3,29	4,66	3,66	1,37	-1,00
Valkó	6,71	10,35	6,34	3,64	-4,01
Veresegyház	1,52	3,48	2,33	1,96	-1,15
Zsámbok	4,59	8,28	5,16	3,70	-3,12

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

Az álláskeresési ráta a Gödöllői járásban 2005-ről 2010-re 1,9 százalékponttal nőtt. A járásban található települések közül 8 település a járási átlag felett teljesített, ami alapvetően negatív változás, azaz 8 településen volt magasabb az álláskeresési ráta, mint járási szinten átlagosan.

2010-ről 2020-ra a települések mindegyike csökkenő irányt vett, a legnagyobb csökkenés Valkón figyelhető meg, ahol a vizsgált három évben végig a legmagasabb volt a munkanélküliség (9. táblázat).

Szorosan kapcsolódva az álláskeresési rátához a jövedelmi helyzetképet is bemutatom a következő ábrán. Az egy főre jutó SZJA adóalapot képző jövedelem az adott téregység versenyképességét igen jól meghatározza, hiszen az elkölthető jövedelem a lakosság jóléti szintjét mutatja.

12. ábra: A személyi jövedelemadó alapot képző éves jövedelem változása az állandó népesség arányában településtípusonként a Gödöllői járásban, 2010-2020

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

Azért nem ad teljesen pontos képet a jövedelmi helyzetről az egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelem, mert vannak olyan társadalmi csoportok, melyek SZJA mentesen folytatnak tevékenységet vagy jutnak fizetéshez (ilyen pl. nyugdíjak, ösztöndíjak, segélyek), ugyanakkor ez a mutató így is tud egy bizonyos települési versenyképességi szintet mutatni.

Az ábráról kijelenthető, hogy folyamatos növekedés jellemzi egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelmet a Gödöllői járásban. Egyértelműen megfogalmazható, hogy 2010-től a munkanélküliség csökkenésével arányosan nőtt a jövedelem (12. ábra).

10. táblázat: A személyi jövedelemadó alapot képző éves jövedelem változása és dinamikája az állandó népesség arányában Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2010-ben, 2015-ben és 2020-ban

Területegység	Egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelem, ezer forint			Változás, százalék	
	2010	2015	2020	2010-2015	2015-2020
Pest megye	878,96	1 081,97	1 889,85	23,10	74,67
Gödöllői járás	957,11	1 183,06	2 026,41	23,61	71,29
Csömör	1 013,98	1 223,18	2 006,49	20,63	64,04
Dány	666,09	813,58	1 446,65	22,14	77,81
Erdőkertes	761,75	922,69	1 684,00	21,13	82,51
Gödöllő	1 126,43	1 359,60	2 170,27	20,70	59,63
Isaszeg	776,83	1 006,93	1 765,62	29,62	75,35
Kerepes	924,58	1 115,97	1 921,08	20,70	72,14
Kistarcsa	943,76	1 211,80	2 128,72	28,40	75,67
Mogyoród	946,74	1 117,24	2 023,19	18,01	81,09
Nagytarcsa	1 060,59	1 282,91	2 220,83	20,96	73,11
Pécel	856,55	1 111,46	2 012,77	29,76	81,09
Szada	976,37	1 244,62	2 206,40	27,47	77,28
Vácszentlászló	753,51	982,28	1 673,00	30,36	70,32
Valkó	565,12	710,28	1 348,30	25,69	89,83
Veresegyház	1 130,46	1 374,42	2 339,60	21,58	70,22
Zsámbok	596,87	767,99	1 434,43	28,67	86,78

Forrás: TeIR adatok alapján saját szerkesztés

A vizsgált években a Gödöllői járás végig a Pest megyei átlag felett van. Mind a három évben elmondható, hogy a járási átlagnál 5 település esetében is magasabb az egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelem. 2010-ről 2015-re átlagosan 25% a növekedés mértéke, míg 2010-ről 2020-ra közel 75 %-kal nőtt a volumene az egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelemnek. A legmagasabb növekedés 2020-ban Valkón volt (89,83%), a legalacsonyabb pedig Gödöllőn (59,63%) (9. táblázat). Az egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelem rangsorolása során nem találtam összefüggést a minőségvizsgálat során "általános" kategóriájú települések között (10. táblázat).

KÖVETKEZTETÉSEK

Összegezve elmondható, hogy a Gödöllői járás vizsgálatának alkalmával betekintést nyerhettem hazánk egyik olyan térségének helyzetében, amely kiemelten fontos szerepet tölt be a Budapesti agglomerációban.

Az állandó népesség számának változásáról elmondható, hogy a 2000-től 2010-ig tartó időszakban a népesedési dinamika erőteljesebb volt, mint a 2010-től 2020-as periódust vizsgálva. A járás népessége Pest megye népességének a 11,65 % -át alkotja 2020-ban. A térség népessége a két évtized alatt közel 24 %-os növekedést mutatott.

A természetes szaporodás, fogyás 2000-2007-ig ingadozott, majd a községekben és a városokban egyaránt 2008-ban elérte a maximumot. Ezt hanyatlás követte egészen 2016-ig, 2017-től minimális növekedés tapasztalható. Az emelkedés nem nagy mértékű, csupán néhány ezrelékes a növekedés, de ennek ellenére jól látszik, hogy az utóbbi 10 évben a városok negatív értéktartományban helyezkednek el, míg a községek aggregált értékei pozitív irányú elmozdulást mutatnak.

A vándorlási egyenleg elemzésében felfedezhető a 2000-es évek eleji magas bevándorlási értékek. Ezt követően a 2008-as gazdasági világválság lenyomata is megmutatkozik, de ennek ellenére sem vált negatívvá a vándorlási egyenleg. Majd 2013-tól egy folyamatos növekedés figyelhető meg. Az öregedési index mutatóról elmondható, hogy a járás városaiban jellemzőbb az előregedés, mint a községeiben. A vizsgált évtől folyamatos növekedés tapasztalható, azonban 2015-től a községekben stagnálni kezdett az öregedési index. 5 település a 2020-as minőségvizsgálat során rosszabbul teljesített. Kategóriájukat tekintve rosszabb besorolást kaptak, mint a 2005-ös minőségvizsgálatban. Főként a természetes szaporodás negatív értéke, miatt kaptak alacsonyabb besorolást.

A vitalitási-index mutató esetében a településtípusok között homogén együtt mozgás volt jellemző. A városokban a vizsgált intervallum alatt szinte egészében magasabb értékeket vesz fel, mint a községekben, ez azt jelenti, hogy a városokban alacsonyabb a 18-39 éves korcsoportba tartozó népesség száma.

Az álláskeresési rátáról elmondható, hogy a községekben a magasabb munkanélküliség volt jellemzőbb a városokkal ellentétben. A 2008-as gazdasági világválság okozta magas munkanélküliség a 2013-as évre tudott 4% alá csökkenni, ezt folyamatos csökkenés követte 2019-ig a korona vírus járvány kezdetéig, ahol újból megugrott a munkanélküliek száma.

A személyi jövedelemadó alapot képező éves jövedelem változását folyamatos növekedés jellemzi. Általánosan elmondható, hogy a községekben alacsonyabb a jövedelmi szint, mint a városokban. A községekről elmondható, hogy általánosságban a járásban nem jellemző, hogy a településtípusuk miatti besorolás végett rosszabb eredményt produkáltak volna az álláskeresési ráta és az egy főre jutó SZJA adóalapot képző éves jövedelem vizsgálatánál.

HIPOTÉZISEK MAGYARÁZATA

A dolgozat utolsó elemzést képző pontjában a hipotézisem kívánom magyarázni, illetve eddigi szakmai tapasztalataimból kiindulva reális javaslatokat igyekszem megfogalmazni.

Alapvető célként tűztem ki a Gödöllői járás komplex elemzését, kiemelten a demográfiai és néhány gazdasági mutató dinamikájának vizsgálatával. Az elemzéseket város-község településtípusonkénti csoportosítással végeztem.

A Gödöllői járásról elmondható, hogy földrajzi fekvése miatt rendkívül előnyös helyzetben van, a centrumtól távolabb eső járásokkal ellentétben. A Gödöllői járás abszolút nem mondható perifériának, ugyanis a Gödöllői járás környező kisebb települései körében Gödöllő centrum szerepet tölt be. Ha le kellene írnom Budapest és az agglomerációja helyzetét centrum-periféria viszonylatban, akkor Budapest a fő centrum és a körülötte lévő agglomerációs városok minicentrumokként funkcionálnak.

A vizsgálat lefolytatását követően, az eredmények alapján a dolgozat elején megfogalmazott hipotéziseket az alábbiak szerint értékelem:

H1: A Gödöllői járás településein a népességnövekedési tendenciákra erősebben hat a vándorlási egyenleg, mint a természetes szaporodás.

A vándorlási egyenleg mutató és a természetes szaporodás/fogyás mutató változásán kristálytiszttan kirajzolódik, hogy a népességnövekedési tendenciákat fajsúlyosabban befolyásolja a vándorlási egyenleg, mint a természetes szaporodás/fogyás. Ezt alátámasztja, hogy a községek és a városok a vándorlási egyenleg vizsgálatánál végig pozitív értéktartományban vannak, azaz magasabb az odavándorlók száma, mint az elvándorlóké. A Gödöllői járás települései közül vannak kivételek, melyek pozitív értéktartományban helyezkednek el, azaz természetes szaporodás van jelen, de a települések többségében a természetes fogyás a jellemző (2020). Az eredmények igazolták az előzetes feltevésemet. Így a hipotézisem igazolni tudtam.

H2: A községeket érintő országosan jellemző alacsony jövedelmi helyzet a Gödöllői járás községeire is igaz, ha a viszonyítási pontnak a megyei átlagot vesszük.

A 10. táblázatban az egy főre jutó személyi jövedelemadó adóalapot képző éves jövedelmet megvizsgálva a második állításom megcáfolásra került, hiszen a három legmagasabb jövedelemmel rendelkező települések között is szerepel községi rangú település. Az adatok elemzéséből kitűnik, hogy a legalacsonyabb jövedelemi szinttel rendelkező községek a járás külső peremén, Budapesttől legtávolabb helyezkednek el, azaz a gazdasági potenciáljukat kevésbé tudja dinamizálni a főváros. Ez lehet az indok az alacsonyabb jövedelmi szintre. Az eredmények megcáfolták az előzetes feltevésem. Így a hipotézist nem tudtam igazolni.

Összegezve láthattuk, hogy egy összességében jól prosperáló térségben is bizonyíthatóan vannak nyertesek és vesztesek, erősebb, és gyengébb elemei a települési hálózatnak. Azt is láthattuk, hogy nem minden esetben függ össze a városi státussal a sikeresség. A versenyképességet sokkal inkább az határozza meg, hogy ki milyen mértékben tud hozzákapcsolódni a dinamikusan fejlődő városokhoz. A gazdasági dinamika népességdinamikai következményekkel is jár. Pont ezért úgy gondolom, hogy a téregység egészére vonatkozóan szükségeszerű lenne összehangolt térség- és településfejlesztési stratégiákat készíteni az egyenlőtlenségek csökkentése érdekében.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozat záró részében össze kívánom foglalni a kutatásom lefolytatását és a kapott eredményeimet.

2015-ben a Miniszterelnökség által lehatárolásra került a Budapest agglomerációjában, Pest megyében fekvő Gödöllői járás, melyhez 15 település tartozik. Pályamunkámban a 2015-ös földrajzi lehatárolás mentén igyekeztem egy teljeskörű kép kialakítására Gödöllői járással fókuszban.

Kutatásom során a tématerülethez leginkább illeszkedő, relevánsnak ítélt szakirodalmi elemzést – többek között – a területi egyenlőtlenségek, a centrum-periféria elmélet, illetve a szuburbanizáció jelensége a népességdinamikán keresztül hajtottam végre.

A pályamunkám elkészítése során továbbá településsoros adatokat gyűjtöttem az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) Interaktív elemzőjéből a 2000-től a 2020-as évig, majd összességében a rendszerezett adattáblák után két csoport alapján vizsgáltam:

- A demográfiai-társadalmi dinamika vizsgálata,
- Gazdasági-munkaerőpiaci vizsgálat.

A meglévő adatok alapján a vizsgálatot hosszú idősoros elemzésekkel (bázis- és láncviszonyszámok alkalmazásával) hajtottam végre, két évtizeden keresztül, 2000-től egészen 2020-ig bezárólag.

A társadalmi-demográfiai alrendszer vizsgálatával a térség népesedési helyzetképét igyekeztem bemutatni. Az vizsgálat lefolytatásához az alábbi hét mutató együttes vizsgálatát hajtottam végre: népesség-változás, élveszületések száma, halálozások száma, odavándorlások száma, elvándorlások száma, öregedési index, vitalitási-index, illetve minőség-vizsgálat.

A gazdasági-munkaerőpiaci vizsgált mutatók az egy állandó lakosra jutó SZJA alapot képző éves jövedelem és a nyilvántartott álláskeresők száma. Ezek alapján igyekeztem kiegészíteni, alátámasztani a népesség és demográfiai dinamikai vizsgálatokat.

A Gödöllői járás 15 településének vizsgálata során kiderült, hogy a térségnek a városai és a községei is egyaránt nagy súllyal vannak jelen a vizsgálatok során.

A Gödöllői járás népesség növekedés dinamikája mind a két vizsgált periódusban a megyei átlag fölött volt, amiből azt a következtetést vonom le, hogy vonzó a járás lakóhelyválasztás

szempontjából, azonban a városok vonzereje számottevőbb, mint a községeké. Ez arra enged következtetni, hogy jelenleg fejlettebb települések munkanélküliségi arányszámai, illetve a jövedelmi helyzet is arra enged következtetni, hogy az egyes települések lehetőségei megvannak a fejlődésre. A települések népességszáma évről-évre egyre gyarapodik, a társadalom előregedő státuszban van, azonban fontos megemlítem, hogy városokban jellemzőbb az előregedés, mint a községekben.

A minőségvizsgálat eredményeiből kiindulva a demográfiai-társadalmi vizsgálatot tekintve kategorizálhatóak a települések kimagasló, kedvező, általános és hátrányos adottságú csoportosításba.

A Gödöllői járásról elmondható, hogy földrajzi fekvése miatt rendkívül előnyös helyzetben van, a centrumtól távolabb eső járásokkal ellentétben. A Gödöllői járás abszolút nem mondható perifériának, ugyanis a Gödöllői járás környező kisebb települései körében Gödöllő centrum szerepet tölt be. Ha le kellene írnom Budapest és az agglomerációja helyzetét centrum-periféria viszonylatban, akkor Budapest a fő centrum és a körülötte lévő agglomerációs városok minicentrumokként funkcionálnak.

Gödöllő mutatkozik a téregység centrumának, amely a megyeszékhelyi rangjából adódóan egyrészt várható eredményként meg is fogalmazódott bennem a kutatás lefolytatása előtt.

Összegzésképpen a térség jelenéről mindenképp elmondható, hogy rengeteg fejlesztési potenciál rejlik benne, amivel az egyes alrendszerekben tapasztalt eredmények javíthatók lesznek a jövőben. A kutatásom jelenlegi mivoltából fakadóan ezen elemzést a következő időszakban a téregység egyik településére tervezem végrehajtani, ahol részletesebben és mélyebben bele szeretnék merülni a gazdasági-munkaerőpiaci mutatók vizsgálatába. Ami mindenképp előremutató lehet a térség egésze szempontjából, hogy a szuburbanizációs folyamat nem állt meg az agglomerációt illetően. Éppen ezért a térségben nagyon fontosak lennének, hiszen a rohamosan emelkedő népesedést nem követték infrastrukturális fejlesztések, illetve egyéb fejlesztések végrehajtása is emelné a helyi életszínvonalat.

Mindent összegezve, úgy vélem, hogy e kutatás alkalmával sikerült feltérképeznem a térség jelenlegi helyzetét a társadalmi-demográfiai és a gazdasági-munkaerőpiaci mutatók megközelítéséből.

Úgy gondolom továbbá, hogy a dolgozat, illetve mögötte lévő számos munkaóra és tapasztalat egy igen jó kezdet, amelyből kiindulva nem is lehet más a célom, mint, hogy a jövőben szakdolgozatként folytassam e tématerülethez tartozó kutatásaimat!

7. IDÉZETT FORRÁSMUNKÁK

1. Ács, J., & Varga, A. (2000). Térbeliség, endogén növekedés és innováció. *Tér és Társadalom*, 23-39.
2. Bonifert, D. (2003). A kistérségek szerepe az Európai Unió országaiban és Magyarországon. *Falu-város-régió*, 6-11.
3. Csanádi, G., Csizmady, A., Kocsis, J. B., Kőszeghy, L., & Tomay, K. (2010). *Város tervező társadalom*. Sík Kiadó Kft.
4. Csatári, B., & Farkas, J. (2006). A magyar vidékies kistérségek új kategorizálása, különös tekintettel a városi hatásokra és a földhasznosítás változásaira. *Tér és Társadalom*, 97-167.
5. Drobníak, A. (2017). A case of the Central European Regions. *Területi Statisztika*, 44-62.
6. Enyedi, G. (1996). Regionális folyamatok Magyarországon az átmenet időszakában. *Tér és Társadalom*, 244.
7. Enyedi, G. (2004. 09). Regionális folyamatok a poszt szocialista Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 935.
8. Faragó, L. (2016). Társadalmi-területi egyenlőtlenségek. *Tér és Társadalom*, 30. évf., 3. szám.
9. Gödri, I., & Spéder, Z. (2009). Belföldi vándorlás. *Demográfiai portré 2015*, 171-186.
10. Grosz, A., & Rechnitzer, J. (2005). *Régiók és nagyvárosok innovációs potenciálja Magyarországon*. Pécs - Győr: Magyar Tudomány Akadémia, Regionális kutatások Központja.
11. Káposzta, J. (2014). Területi különbségek kialakulásának f. *Gazdálkodás*, 399-492.
12. Káposzta, J., & Tóth, T. (2013). *Regionális és vidékfejlesztési ismeretek*. Debrecen: Debreceni Egyetem, AGTC.
13. Kotosz, B., & Lengyel, I. (2018.). Térségek konvergenciájának vizsgálata a V4-országokban. *Statisztikai Szemle*, 1070-1090.

14. Kovács, Z., & Szirmai, V. (2006). Városrehabilitációs beavatkozások és a térbeli társadalmi kirekesztés: A társadalmilag fenntartható városfejlődés budapesti lehetőségei. *Tér és Társadalom*, 1-19.
15. Kulcsár, L., & Obádovics, C. (2016). Népeségdinamika és társadalmi szerkezet. *Területi Statisztika*, 390-414.
16. Lengyel, I., & Varga, A. (2018). A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai – helyzetkép és alapvető dilemmák. *Közgazdasági szemle, LXV.évf.*, 499-524.
17. Molnár, M. (2008). *Regionális egyenlőtlenségei*. Gödöllő: SZIE GTK egyetemi jegyzet.
18. Nemes Nagy, J. (1996). Centrumok és perifériák a piacgazdasági átmenetben. *Földrajzi közlemények*, 31-48.
19. Nemes Nagy, J. (1997). Régiók, regionalizmus. *Educatio*, 407-423.
20. Nemes Nagy, J. (1998). Tér a társadalomban. *Budapest: Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület "Ember -Település-Régió"*.
21. Obádovics, C. (2019). Népesedési folyamatok területi egyenlőtlenségei a Kárpát-medence országaiban. *Gazdaság & Társadalom*(2019/2).
22. Obádovics, C. (2020.). A Balaton régió népeségdinamikája 2017-2062 között. *Földrajzi Közlemények*(144.1.pp.), 27-42.
23. Obádovics, C., & Kulcsár, L. (2016). Népeségdinamika és társadalmi szerkezet. *Területi Statisztika*, 390-414.
24. Pásztor, I. (2017). 100 fő alatti településeinkről népeségföldrajzi aspektusból. *Útban a cél felé*, 8(24), 8-23.
25. Schuchmann, J. (2013). *Lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a Budapesti agglomerációban*. Győr: Széchenyi István Egyetem, Regionális- tudományi és Közpolitikai Tanszék.
26. Szirmai, V., Baráth, G., Molnár, B., & Szépvölgyi, Á. (2003). Globalizáció és térségi fejlődés. *Tér és Társadalom, XVII.évf.*, 29-57.
27. Zsibók, Z. (2019). Minden marad a régiben? Regionalizált növekedési pályák Magyarországon. *Területi Statisztika*, 248-272.

INTERNETES FORRÁSOK

Központi Statisztikai Hivatal – KSH (<https://www.ksh.hu>)

Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer – TeIR
(<https://www.teir.hu>)

Térport (<https://www.terport.hu>)

8. ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ábra: Magyarország hármasszerkezete az ezredforduló után.....	7
2. ábra: A kedvezményezett járások Magyarországon.....	9
3. ábra: Agglomerációk, Agglomerálódó térségek és Nagyvárosi településegységek Magyarországon	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
4. ábra: A magyarországi lakónépesség számának változása 2011-2022 között.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
5. ábra: A Gödöllői járás elhelyezkedése	15
6. ábra: Az állandó népességszám változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2000-2020	18
7. ábra: A természetes szaporodás/fogyás mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2000-2020	20
8. ábra: A vándorlási egyenleg mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2002-2020.....	22
9. ábra: Az öregedési index mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2005-2020	24
10. ábra: A vitalitási index mutató változása településtípusonként a Gödöllői járásban, 2005-2020	28
11. ábra: A nyilvántartott álláskeresők számának változása a 15-64 éves állandó népesség arányában településtípusonként a Gödöllői járásban, 2005-2020	30
12. ábra: A személyi jövedelemadó alapot képző éves jövedelem változása az állandó népesség arányában településtípusonként a Gödöllői járásban, 2010-2020	32
1. táblázat: A Gödöllői járás településeinek népességszám alakulása településtípus szerint...	16
2. táblázat: Az állandó népesség számának változása és annak dinamikája Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2000-ben, 2010-ben és 2020-ban	19
3. táblázat: A természetes szaporodás/fogyás mutató változása Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2000-ben, 2010-ben és 2020-ban	21

4. táblázat: A vándorlási egyenleg változása Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2002-ben, 2010-ben és 2020-ban	23
5. táblázat: Az öregedési index változása és annak dinamikája Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2005-ben, 2010-ben és 2020-ban	25
6. táblázat: A Gödöllői járás településeinek minőségvizsgálata a demográfiai indikátorok alapján, 2005-ben	26
7. táblázat: A Gödöllői járás településeinek minőségvizsgálata a demográfiai indikátorok alapján, 2020-ban	27
8. táblázat: A vitalitási index mutató változása és annak dinamikája Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2005-ben, 2010-ben és 2020-ban	29
9. táblázat: A nyilvántartott álláskeresők számának változása a 15-64 éves állandó népesség arányában Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2005-ben, 2010-ben és 2020-ban	31
10. táblázat: A személyi jövedelemadó alapot képző éves jövedelem változása és dinamikája az állandó népesség arányában Pest megyében, a Gödöllői járásban és településein, 2010-ben, 2015-ben és 2020-ban	33

9. FÜGGELÉKEK

REZÜMÉ

A NÉPESSÉGDINAMIKA ÉS TÁRSADALMI SZERKEZET VIZSGÁLATA A GÖDÖLLŐI JÁRÁS TELEPÜLÉSEIN

Analysis of population dynamics and social structure in the settlements of Gödöllő district

Készítette: **BÖHM ZSANETT**, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Szent István Campus, Gödöllő, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Vidékfejlesztés agrármérnöki alapképzés, alapképzés, 4. évfolyam

Témavezetők: **Nagyné Dr. Molnár Melinda**, egyetemi docens, MATE–SZIC–VFGI–VTT

Lőrinc Balázs, PhD hallgató, MATE–GRTDI

A kutatási téma a Gödöllői járás településeinek népességnövekedési dinamikáját és a társadalmi szerkezetét helyezi fókuszba. Ez alatt azt értem, hogy a bemutatott népességdinamikai, demográfiai és munkaerőpiaci változások, hogyan hatottak és hatnak a települések társadalmi szerkezetére. A vizsgálandó tématerület igen aktuálisnak bizonyul, ugyanis a budapesti agglomeráció, így a Gödöllői járás településeinek népességváltozási trendjei tízezrek életét érinti. Mindemellett kiemelendő a személyes motivációm is, hiszen a Gödöllői járás egyik településén, Pécelen nőttem fel.

Alapvető célként tűztem ki, hogy Gödöllői járás 15 településének komplex elemzését végrehajtsam, kiemelten a demográfiai és néhány gazdasági mutató dinamikájának vizsgálatával. Az elemzéseket város-község településtípusonkénti csoportosítással végeztem.

Tudniillik, a földrajzi tér minden pontja vagy téregysége különböző, egyedi tulajdonságokkal és adottságokkal rendelkezik. A napjainkban is fennálló területi különbségek viszonyrendszeréből kiindulva a vizsgálatot hosszú idősoros elemzésekkel (bázis- és láncviszonyszámok alkalmazásával) szándékozom végrehajtani, két évtizeden keresztül, 2000-től egészen 2020-ig bezárólag. Ezáltal megismerhetővé válik a Gödöllői járás településeinek társadalmi szerkezete, továbbá az egyes népességváltozási tendenciák iránya és dinamikája is egyaránt.

Eddigi egyetemi tanulmányaim alkalmával szerzett ismereteimből és szakmai tapasztalataimból kiindulva az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg szorosan kapcsolódva a kutatási tématerülethez:

H1: A Gödöllői járás településein a népességnövekedési tendenciákra erősebben hat a vándorlási egyenleg, mint a természetes szaporodás.

H2: A községeket érintő országosan jellemző alacsony jövedelmi helyzet a Gödöllői járás községeire is igaz, ha a viszonyítási pontnak a megyei átlagot vesszük.

A kapott eredményekből kérdéseimre egzakt válaszokat fogok tudni adni, továbbá reális térségfejlesztési javaslatokat is meg kívánok fogalmazni.

EREDETISÉGI, HOZZÁFÉRÉSI ÉS SZELLEMI TULAJDONKEZELÉSI NYILATKOZAT

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Böhm Zsanett
A Hallgató Neptun kódja: X81IS7
A dolgozat címe: A népességdinamika és társadalmi szerkezet vizsgálata a Gödöllői járás településein
A megjelenés éve: 2022.
A konzulens tanszék neve: Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Budapest 2023. év Május hó 2. nap

Böhm Zsanett
Hallgató aláírása

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

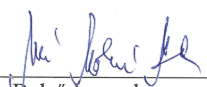
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

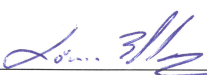
Böhm Zsanett (hallgató Neptun azonosítója: X81IS7) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem²

Kelt: Gödöllő, 2023. május 3.

Belső konzulens
Nagyné Dr. Molnár Melinda

Belső konzulens
Lőrinc Balázs

¹ A megfelelő aláhúzendő.

² A megfelelő aláhúzendő.